

UCHWAŁA NR XXXVII/178/17
RADY GMINY HAJNÓWKA
z dnia 22 grudnia 2017 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017 - 2023

Na podstawie art. 18. ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875) uchwala się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017 - 2023 stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Jarosław Kot

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Spis treści

Wykaz skrótów	3
Wstęp	4
Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	6
Metodyka opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.....	10
Diagnoza Gminy Hajnówka.....	14
Informacje ogólne o gminie	14
Sfera społeczna	15
Sfera gospodarcza	39
Strefa środowiskowa	43
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	45
Wyznaczenie terenu zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	63
Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	67
Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji	71
Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji	72
Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	73
Ramy finansowe programu	88
Mechanizmy integrowania działań (komplementarność)	89
System realizacji, monitoringu oraz zarządzania Programem Rewitalizacji.....	95
Partycypacja społeczna	97

Wstęp

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z **Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020** zatwierdzonymi przez Ministerstwo Rozwoju i Infrastruktury w dniu 2 sierpnia 2016 roku. Dokument został opracowany z wykorzystaniem danych zastanych jak i informacji pozyskanych od Interesariuszy w procesie badawczym i konsultacji społecznych. Przyjęta metodologia pozwoliła na wzięcie pod uwagę, przy opracowywaniu poszczególnych rozdziałów, zarówno wskaźników jakościowych jak i ilościowych. W trakcie prac nad dokumentem przeprowadzono dokładną diagnozę całego obszaru Gminy Hajnówka z wykorzystaniem ogólnie dostępnych danych statystycznych, jak również dokumentów strategicznych i planistycznych właściwych dla gminy, powiatu i województwa podlaskiego. Pozwoliło to, na wstępne określenie kluczowych problemów i potrzeb występujących w Gminie, których rozwiązanie lub złagodzenie powinno stanowić cele do osiągnięcia poprzez działania przedstawione w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Całość prac nad opracowaniem dokumentu została podzielona na cztery etapy, co umożliwiło na efektywne działania i włączenie szerokiego grona Interesariuszy w proces tworzenia dokumentu. W celu jak najbardziej przejrzystego zaprezentowania wyników analiz i konsultacji społecznych rozdziały zostały podzielone na bloki tematyczne odnoszące się do poszczególnych obszarów:

- Obszar społeczny.
- Obszar gospodarczy.
- Obszar funkcjonalno-przestrzenny.
- Obszar techniczny.
- Obszar środowiskowy.

Zastosowanie powyższego podejścia pozwoli osobie korzystającej z LPR na sprawne poruszanie się po dokumencie, jak również zrozumienie powiązań między zdiagnozowanymi problemami/barierami, a planowanymi działaniami. Przygotowania ostatecznej wersji dokumentu od początku były prowadzone z uwzględnieniem kluczowych zagadnień takich jak rozumienie rewitalizacji, jako procesu – rozłożonego w czasie, ale jednocześnie

Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Strategia Rozwoju Gminy Hajnówka 2015 – 2020

Strategia Rozwoju Gminy Hajnówka stanowi załącznik do Uchwały Nr XXIV/133/2000 Rady Gminy Hajnówka z dnia 27 grudnia 2000 roku.

W dokumencie sformułowana została następująca wizja rozwoju Gminy Hajnówka do 2020 roku, która wyznacza obraz przyszłego jej stanu i zawiera opis dążeń do niego społeczności lokalnej:

"Gmina Hajnówka jako centrum przyrodniczo - kulturowe wykorzystujące do rozwoju swoje naturalne walory w sposób zrównoważony i efektywny"

Misją Gminy Hajnówka jest natomiast:

"Inicjowanie zrównoważonego i wieloaspektowego rozwoju gminy Hajnówka w partnerstwie z sektorem turystycznym, produkcyjnym, usługowym, rolniczym oraz pozarządowym".

Na podstawie wizji rozwoju sformułowane zostały cele, które pozwolą na jej osiągnięcie.

Cele strategiczne:

- Stworzenie spójnego systemu wsparcia sprzyjającego włączeniu społecznemu.
- Poprawa walorów funkcji usługowych dziedzictwa historyczno - kulturowego i infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.
- Poprawa walorów funkcji usługowych infrastruktury technicznej z uwzględnieniem wartości środowiska przyrodniczego, oparta na dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.
- Wzmacnianie potencjału gospodarczego gminy w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Przedmiotowy Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka jest spójny z ww. celami strategicznymi zawartymi w Strategii Rozwoju Gminy Hajnówka. Wpływa na realizację założonych w Strategii celów, głównie z zakresu stworzenia spójnego systemu wsparcia sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hajnówka na lata 2016-2021

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi załącznik do Uchwały Nr XXV/107/16 Rady Gminy Hajnówka z dnia 29 listopada 2016 r.

W wyżej wymienionym dokumencie zawarto podstawowe cele strategiczne:

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

jest samodzielnym aktem planistycznym. Na terenie Gminy Hajnówka obowiązuje następujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr XXX/130/17 Rady Gminy Hajnówka z dnia 10 kwietnia 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie gruntów wsi Dubiny. Ustalenia zawarte w ww. miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla Gminy Hajnówka, zostały uwzględnione podczas tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka. W związku z tym, dokumenty te są ze sobą spójne.

Program Aktywności Lokalnej Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Program przyjęty Uchwałą NR XXVIII/121/17 Rady Gminy Hajnówka z dnia 21 lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia Programu Aktywności Lokalnej Gminy Hajnówka na lata 2017 - 2023. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka jest spójny z celami zawartymi w/w dokumencie. Celami tymi są:

- rozwijanie wśród młodzieży idei odpowiedzialności i uczestnictwa poprzez integrację społeczną i działania proekologiczne.
- podniesienie wiedzy i umiejętności społecznych, w tym umiejętności organizacyjnych grupy młodzieży
- podniesienie poziomu samooceny i wiary we własne możliwości wśród młodzieży, a tym samym potencjału społecznego mieszkańców gminy Hajnówka
- reintegracja społeczna - odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych
- reintegracja zawodowa - odbudowa i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy
- zapobieganie problemom ubóstwa , marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Celem strategicznym Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 jest ograniczenie emisji (w tym głównie emisji gazów cieplarnianych) do środowiska oraz zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym gminy. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 został przyjęty Uchwałą NR XXXVI/164/17 RADY GMINY HAJNÓWKA z dnia 27 października 2017 r. w sprawie przyjęcia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Hajnówka na lata 2017 - 2020.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Cele w/w programu zostały uwzględnione podczas przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.

Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest stosowanych na terenie Gminy Hajnówka na lata 2007-2023

Uchwała nr III/21/06 Rady Gminy Hajnówka z dnia 28 grudnia 2006 roku w sprawie uchwalenia "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie gminy Hajnówka, na lata 2007-2032", zmienionego uchwałą nr XXXIII/158/09 z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr III/21/06 Rady Gminy Hajnówka z dnia 28 grudnia 2006 roku ... oraz Uchwały nr XXXVII/171/10 Rady Gminy Hajnówka z dnia 26 marca 2010 r. w sprawie zmiany uchwały Nr III/21/06 Rady gminy Hajnówka z dnia 28 grudnia 2006 roku.

Cele w/w programu zostały uwzględnione w przedmiotowym Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.

Plan Odnowy Miejscowości Dubiny

Plan Odnowy Miejscowości Dubiny przyjęty Uchwałą Nr XVIII/72/16 Rady Gminy Hajnówka z dnia 23 lutego 2016 r. w sprawie zatwierdzenia "Planu Odnowy Miejscowości Dubiny". W/w dokumencie zostały zawarte podstawowe cele strategiczne, które zostały uwzględnione w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka.

Cele strategiczne:

- C1 - Stała poprawa warunków życia i obsługi mieszkańców wsi.
- C2 - Tworzenie jak najlepszych warunków cło trwałego wzrostu przedsiębiorczości i turystyki.
- C3 - Ochrona walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego (wielokulturowości i różnorodności religijnej).

Metodyka opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. Ponadto, Program spełnia wymogi Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Na poszczególnych etapach opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Hajnówka zapewniono wszystkim interesariuszom Programu Rewitalizacji możliwość partycypacji w jego przygotowaniu. Konsultacje społeczne miały na celu poznanie potrzeb społeczeństwa oraz oczekiwań interesariuszy wobec opracowywanego dokumentu. Dzięki konsultacjom możliwy był właściwy wybór obszaru rewitalizacji, określenie odpowiednich kierunków rozwoju Gminy oraz zaplanowanie adekwatnych działań rewitalizacyjnych.

Zastosowano następujące narzędzia partycypacji społecznej:

- spotkania z pracownikami Urzędu Gminy.
- spotkania z mieszkańcami.
- spotkania z przedstawicielami przedsiębiorstw i NGO.
- Ankiety.

Opracowując diagnozę Gminy Hajnówka do wyznaczania obszarów odznaczających się czynnikami kryzysowymi zostały wykorzystane dane pochodzące z następujących źródeł:

- Urząd Gminy Hajnówka.
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce.
- Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce.
- Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce.
- Państwowa Komisja Wyborcza.
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku.
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
- wyniki partycypacji społecznej.

Na potrzeby wyznaczenia obszarów zdegradowanych, badania i analizy przeprowadzono z podziałem na poszczególne jednostki przestrzenne - sołectwa. W Gminie Hajnówka znajduje się 25 sołectw, do których należą: Bielszczyzna, Borek, Borysówka, Chytra, Czyżyki, Dubicze Osoczne, Dubiny, Kotówka, Lipiny, Łozice, Mochnate, Nowoberezowo, Nowokornino, Nowosady, Orzeszkowo, Pasieczniki Duże, Postołowo, Puciska, Progałe, Rzepiska, Stare Berezowo, Topiło, Trywieża, Wasilkowo, Wygoda.

Największą miejscowością są Dubiny, sąsiadujące z miastem Hajnówka. Wieś ta, jeszcze do niedawna posiadała charakterystyczną zwartą zabudowę po obu stronach drogi,

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Topiło	37	37	0,91%
Trywieża	78	78	1,92%
Wasilkowo	46	46	1,13%
Wygoda	29	29	0,71%
Gmina Hajnówka	4061	4005	

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Diagnoza Gminy Hajnówka

Diagnoza stanu obecnego Gminy Hajnówka jest podstawowym elementem, służącym do późniejszej delimitacji obszarów zdegradowanych. Została ona opracowana na podstawie dostępnych informacji, dokumentów i opracowań o charakterze diagnostyczno-strategicznym, a przede wszystkim na podstawie danych statystycznych zgromadzonych na potrzeby niniejszego dokumentu. Jej przeprowadzenie jest niezbędne dla ustalenia celów i kierunków działań w ramach rewitalizacji.

Przeprowadzona analiza podzielona została na cztery sfery - społeczną, gospodarczą, środowiskową, funkcjonalno – przestrzenną oraz techniczną. Zaprezentowane w tej części dokumentu analizy obrazują sytuację panującą w całej Gminie Hajnówka.

Informacje ogólne o gminie

Gmina Hajnówka położona jest na Nizinie Podlaskiej, w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego, na zachodnim krańcu Puszczy Białowieskiej. Gmina Hajnówka należy do powiatu hajnowskiego. Graniczy od północnego zachodu i od północy z Gminą Narew, od zachodu z Gminą Czyże, w części południowowschodniej z Gminą Dubicze Cerkiewne, dalej od południa granica gminy pokrywa się z granicą państwową Rzeczypospolitej Polski z Republiką Białoruś, od wschodu z Gminą Białowieża, a od północnego wschodu z Gminą Narewka. Gmina Hajnówka okala miasto Hajnówka, stanowiące oddzielną jednostkę administracyjną - Gminę Miejską, w którym znajduje się siedziba Urzędu Gminy Hajnówka. Gmina Hajnówka ma powierzchnię 293,15 km², w tym 37 % stanowią użytki rolne, a 56% użytki leśne. Gmina stanowi 18,05% powierzchni powiatu.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Kotówka	61	75	-14	-18,67%
Lipiny	347	303	44	14,52%
Łozice	23	24	-1	-4,17%
Mochnate	200	213	-13	-6,10%
Nowoberezowo	270	282	-12	-4,26%
Nowokornino	177	184	-7	-3,80%
Nowosady	403	425	-22	-5,18%
Orzeszkowo	396	400	-4	-1,00%
Pasieczniki Duże	112	128	-16	-12,50%
Postołowo	134	138	-4	-2,90%
Progale	25	26	-1	-3,85%
Puciska	68	73	-5	-6,85%
Rzepiska	80	84	-4	-4,76%
Stare Berezowo	271	285	-14	-4,91%
Topiło	37	49	-12	-24,49%
Trywieża	78	75	3	4,00%
Wasilkowo	46	52	-6	-11,54%
Wygoda	29	29	0	0,00%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Nie bez znaczenia jest też fakt, iż niektóre miejscowości zanotowały duże wzrosty, np. Lipiny, Dubiny (Łąkowa i Torowa), Trywieża, Dubicze Osoczne, Borysówka, Dubicze Osoczne. Wzrost ten jest związany głównie z bezpośrednim sąsiedztwem z największym ośrodkiem miejskim w powiecie, czyli miastem Hajnówka. Potwierdzeniem tego faktu są dane związane z saldem migracji w gminie.

Tabela nr 3. Saldo migracji na terenie Gminy Hajnówka

Gmina Hajnówka	saldo migracji na 1000 osób													
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	-7,2	-3,2	1,4	1,4	5,9	-0,9	-2,6	-4,8	-1,5	7	1	2,5	0	8,7

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

Analizując saldo migracji dla Gminy Hajnówka w okresie od 2003 do 2016 można zauważyć sinusoidalność, do końca 2011 trend przyjmował głównie wartości ujemne, od 2012 widać korektę i trend przyjął wartość dodatnią. W 2016 roku osiągnął wartość 8,7 co świadczy o większej liczbie zameldowań niż wymeldowań na tym terenie. Fakt ten, związany jest w głównej mierze z powrotem osób, które kiedyś wyjechały na emigrację zarobkową oraz przeprowadzkami osób młodych z miasta Hajnówka na obrzeża miasta, szczególnie na tereny z istniejącą, bądź w trakcie budowy siecią wodociągową i kanalizacyjną, co widać na przykładzie miejscowości Lipiny czy Dubiny. Na terenie powiatu jak i województwa wartość salda migracji w latach 2012-2016 przyjmowała wartości ujemne.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców (WS1)

Najwyższy udział osób w wieku produkcyjnym odnotowano dla sołectwa Progale (80,00%), a najniższy dla Wasilkowa (34,78%).

Tabela nr 6. Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców (WS1)

Sołectwo	Wiek produkcyjny	Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	2420	59,59%
Bielszczyzna	28	70,00%
Borek	23	51,11%
Borysówka	86	62,32%
Chytra	46	51,69%
Czyżyki	50	55,56%
Dubicze Osoczne	59	55,66%
Dubiny	514	64,57%
Główna	259	59,00%
Łąkowa	170	76,92%
Torowa	79	58,09%
Kotówka	38	62,30%
Lipiny	221	63,69%
Łozice	11	47,83%
Mochnate	95	47,50%
Nowoberezowo	171	63,33%
Nowokornino	94	53,11%
Nowosady	244	60,55%
Orzeszkowo	238	60,10%
Pasieczniki Duże	63	56,25%
Postołowo	84	62,69%
Progale	20	80,00%
Puciska	36	52,94%
Rzepiska	44	55,00%
Stare Berezowo	161	59,41%
Topiło	20	54,05%
Trywieża	39	50,00%
Wasilkowo	16	34,78%
Wygoda	19	65,52%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Największy odsetek w 2016 r. stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym (2420 osób, tj. 59,59% wszystkich mieszkańców Gminy). Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły około 15,49% społeczeństwa (629 osób). Trzecią grupę stanowią osoby w wieku

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Powyższe dane jednoznacznie pokazują, że następuje zmiana struktury oraz liczby ludności w szczególności osób w wieku produkcyjnym a także wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko (WS3)

Sprawdzając sytuację materialną osób mieszkających na terenie gminy można posłużyć się daną związaną z liczbą rodzin pobierającą świadczenie "500+" na pierwsze dziecko w ramach programu rządowego „Rodzina 500+”. Rodzina, której dochody w przeliczeniu na członka nie przekraczają ustalonych w ramach w/w programu progów (w przeliczeniu na osobę nie przekracza 800 zł, a w przypadku kiedy przynajmniej jedno z dzieci jest osobą niepełnosprawną 1200 zł) może uzyskać świadczenia na pierwsze dziecko.

Tabela nr 8. Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko (WS3)

Sołectwo	Liczba rodzin pobierających świadczenie 500+ na pierwsze dziecko	Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko
Gmina Hajnówka	1	4,00%
Bielszczyzna	0	0,72%
Borek	5	0,00%
Borysówka	5	3,62%
Chytra	1	3,62%
Czyżyki	2	0,72%
Dubicze Osoczne	1	1,45%
Dubiny		
Główna	16	11,59%
Łąkowa	11	7,97%
Torowa	8	5,80%
Kotówka	1	0,72%
Lipiny	18	13,04%
Łozice	0	0,00%
Mochnate	5	3,62%
Nowoberezowo	6	4,35%
Nowokornino	3	2,17%
Nowosady	19	13,77%
Orzeszkowo	11	7,97%
Pasieczniki Duże	5	3,62%
Postołowo	3	2,17%
Progale	1	0,72%
Puciska	4	2,90%
Rzepiska	7	5,07%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Łozice	0,00%
Mochnate	1,00%
Nowoberezowo	1,85%
Nowokornino	4,52%
Nowosady	2,73%
Orzeszkowo	3,54%
Pasieczniki Duże	0,89%
Postołowo	8,96%
Progale	12,00%
Puciska	0,00%
Rzepiska	1,25%
Stare Berezowo	2,21%
Topiło	10,81%
Trywieża	2,56%
Wasilkowo	2,17%
Wygoda	0,00%
Gmina Hajnówka	2,31%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

W przypadku wskaźnika określającego wartości procentowej liczby bezrobotnych na 100 mieszkańców w gminie Hajnówka przyjmuje on wartości od 0,00% do 12%. Natężenie sytuacji kryzysowej występuje w jednostkach charakteryzujących się poziomem wskaźnika powyżej wartości 2,31 %.

Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców (WS5)

W Gminie Hajnówka działaniami z zakresu pomocy społecznej zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką organizacyjną Gminy. Największy wskaźnik procentowy osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców posiada Postołowo – aż 9,70% mieszkańców jest odbiorcami świadczeń GOPS.

Tabela nr 10. Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców (WS5)

Sołectwo	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej	Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	166	4,09%
Bielszczyzna	0	0,00%
Borek	1	2,22%
Borysówka	8	5,80%
Chytra	4	4,49%
Czyżyki	1	1,11%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Sołectwo	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo	Odsetek beneficjentów GOPS ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	89	2,19%
Bielszczyzna	0	0,00%
Borek	1	2,22%
Borysówka	2	1,45%
Chytra	2	2,25%
Czyżyki	1	1,11%
Dubicze Osoczne	2	1,89%
Dubiny		
Główna	10	2,28%
Łąkowa	7	3,17%
Torowa	1	0,74%
Kotówka	1	1,64%
Lipiny	10	2,88%
Łozice	0	0,00%
Mochnate	2	1,00%
Nowoberezowo	6	2,22%
Nowokornino	4	2,26%
Nowosady	14	3,47%
Orzeszkowo	8	2,02%
Pasieczniki Duże	2	1,79%
Postołowo	7	5,22%
Progale	0	0,00%
Puciska	0	0,00%
Rzepiska	1	1,25%
Stare Berezowo	3	1,11%
Topiło	1	2,70%
Trywieża	0	0,00%
Wasilkowo	3	6,52%
Wygoda	1	3,45%

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Jednym z najbardziej dotkliwych problemów współczesnych społeczeństw jest ubóstwo dotyczące określonej jego części, będące zwykle efektem występowania innych niekorzystnych zdarzeń losowych takich jak np. bezrobocie, choroba, niepełnosprawność, często występujących łącznie. Ubóstwo jako zjawisko związane z materialnym aspektem jakości życia, dotyczy przede wszystkim cech badanych na poziomie gospodarstwa domowego. Za ubogie pod względem dochodowym, uznaje się te gospodarstwa domowe, w których miesięczny dochód pieniężny, jakim dysponuje gospodarstwo był niższy od wartości uznanej za próg ubóstwa.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Powyższe dane wskazują na dużą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Hajnówka, co jest zjawiskiem niekorzystnym dla całej społeczności, ponieważ wpływa na zaburzenia funkcjonowania Gminy w środowisku lokalnym. Niski poziom świadomości społecznej wpływa również na niechęć do udziału w życiu społecznym i kulturowym, a pogłębiająca się patologia, niewydolność wychowawcza rodzin i bieda, powodują że niezbędne jest prowadzenie przez Gminę działań wspierających mieszkańców. Możliwe jest to m.in. przez stworzenie odpowiednich miejsc aktywizacji społeczności, a także poprzez realizację różnych projektów i organizację imprez, które pobudzać będą rozwój kulturalno - społeczny. Prowadzenie działań wspierających rodziny pozwoli na zminimalizowanie lub całkowitą eliminację istniejących na terenie Gminy Hajnówka problemów społecznych

Ukryte bezrobocie

Bezrobocie ukryte jest często nazywane agrarnym, gdyż występuje bardzo często na wsi. Zjawisko bezrobocia na wsi ma inny charakter niż w mieście, jest trwalsze. Dodatkowo rynek pracy na terenach wiejskich jest mniej elastyczny. Miasta dysponujące rozleglejszym rynkiem pracy stwarzają mieszkańcom większe szanse na jej znalezienie.

Ukryte bezrobocie na wsi dotyczy w szczególności kobiety. Godzenie życia rodzinnego i zawodowego to wyzwanie nie tylko dla mieszkańców miast, dużych aglomeracji, ale w szczególności dla mieszkańców gmin wiejskich i mniejszych - miejsko-wiejskich. W wielu rodzinach z terenów wiejskich, szczególnie wielopokoleniowych, mężczyzna to osoba pracująca w gospodarstwie czy zdobywająca pozarolnicze źródła dochodu, a kobieta najczęściej pozostaje w domu.

Niewielka liczba rolników zarejestrowanych w Urzędach Pracy wynika głównie z obowiązującego prawa. W większości nie mogą się oni zarejestrować w pośredniakach jako osoby bezrobotne, nawet jeśli pracowali dodatkowo na etacie poza rolnictwem. Zgodnie z ustawą z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy bezrobotnym może być osoba, która nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych przekraczających 2 ha przeliczeniowego i nie podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków powyżej 2 ha.

Do diagnozy przyjęto informacje uzyskane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Biuro Powiatowe w Hajnówce wskazujące liczbę producentów rolnych w rozbiciu na miejscowości.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

rozpowszechnione wśród ludności wiejskiej wykształcenie zasadnicze zawodowe wobec jego niedostosowania do potrzeb rynku pracy, stawia bezrobotnych w szczególnie trudnej sytuacji. By móc przeciwdziałać tej tendencji należy wykorzystać mocne strony regionu próbując zapewnić tym osobom możliwości korzystania z systemu wsparcia.

Ilość czytelników na 100 mieszkańców (WS13)

W gminie Hajnówka na 100 mieszkańców było prawie 5 czytelników zbiorów z Gminnej Biblioteki Publicznej w Dubinach (w Gminnym Centrum Kultury).

Poziom uczestnictwa obywateli w kulturze (w tym czytelnictwo) jest na forum Unii Europejskiej postrzegany w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego. Działania na rzecz rozwoju czytelnictwa i bibliotek sprzyjają budowie kapitału społecznego. Rozbudzenie potrzeb czytelniczych i czytanie książek, także dla przyjemności, sprzyja umiejętności selekcjonowania informacji i ich oceny. Należy mieć także na uwadze, że fakt korzystania ze zbiorów biblioteki publicznej jest przejawem uczestnictwa w życiu publicznym co wpływa na budowanie więzi społecznych i budowania wspólnoty lokalnej.

Tabela nr 14. Ilość czytelników na 100 mieszkańców (WS13)

Sołectwo	Ilość czytelników na 100 mieszkańców
Gmina Hajnówka	4,90
Bielszczyzna	0,00
Borek	2,22
Borysówka	2,17
Chytra	1,12
Czyżyki	3,33
Dubicze Osoczne	2,83
Dubiny	
Główna	20,27
Łąkowa	13,12
Torowa	13,97
Kotówka	0,00
Lipiny	3,17
Łozice	4,35
Mochnate	2,50
Nowoberezowo	1,85
Nowokornino	1,13
Nowosady	2,48
Orzeszkowo	0,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

istotnych dla danego terenu czy też uczestnictwo w wszelkiego udziału wyborach czy referendach.

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego, prowadzą one oddolne działania zbliżające ludzi. Pokazują, że czasem nieduża grupa ludzi może zrobić wspólnie coś wielkiego, co ma realny wpływ na nasze najbliższe otoczenie.

Na terenie Gminy Hajnówka czynnie działają 32 organizacje ale jedynie 26 z nich ma siedzibę na terenie gminy:

1. Stowarzyszenie "Krynica" z siedzibą w Lipinach
2. Fundacja Podlasze z siedzibą w Nowosadach
3. Fundacja na rzecz budowy otwartego społeczeństwa "ONI - TO MY" z siedzibą w Hajnówka ul. Piłsudskiego 22
4. Białoruskie Towarzystwo Społeczno – Kulturalne z siedzibą w Białymstoku ul. Warszawska 11
5. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Puszcza Białowieska" z siedzibą w Hajnówce ul. Zina 1
6. Klub Sportowy "Berezowo" z siedzibą w Starym Berezowie
7. Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym "Edukator" z siedzibą w Łomży ul. Wojska Polskiego 29a
8. Stowarzyszenie "Pocztówka" z siedzibą w Kleszczelach ul. Policzna 40
9. Stowarzyszenie Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce z siedzibą w Hajnówce ul. 3 Maja
10. Koło Gospodyń Wiejskich w Dubinach z siedzibą w Dubinach
11. Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Berezowie z siedzibą w Starym Berezowie
12. Koło Gospodyń Wiejskich w Orzeszkowie z siedzibą w Orzeszkowie
13. Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich w Borysówce z siedzibą w Borysówce
14. Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich w Chytrej z siedzibą w Chytrej
15. Zakręcenii Pozytywni i Zaangażowani w Rozwój Dzieci Podlasianie z siedzibą w Lipinach
16. Pracownia Orange w Dubinach z siedzibą w Dubinach
17. Zespół "Żawaranki" z Mochnatego z siedzibą w Mochnate
18. Ochotnicza Straż Pożarna w Mochnatym z siedzibą w Mochnate
19. Kółko Rolnicze w Czyżkach z siedzibą w Czyżkach
20. Kółko Rolnicze w Nowoberezowie z siedzibą w Nowoberezowie

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Organizatorzy „Pchlego Targu” - sąsiedzka wyprzedaż garażowa (2014)							X		
Krosna Rzecz Prosta (2014 r.)			X						
Jesienne Spotkania z Tradycją i Smakiem (2014 r.)			X						
Warsztaty tradycyjnego wypieku pieczywa (2014 r.)									X
Rodzinnie śpiewamy i malujemy historię (2014 r.)				X					
Przebudowa Świetlicy Wiejskiej (2014)					X				
Mochnackie spotkania z kulturą ludową Podlasia (2014)					X				
Utworzenie placu zabaw -Czarounaja Placouka (Magiczny Plac zabaw) (2015)							X		
Rcalizacja projektu „MoWE - Mobilna Wioska Edukacyjna” (2015 r.)			X						
Warsztaty teatralne w ramach Lipińskiej Olimpiady Teatralnej (2015r.)				X					
Utworzenie Centrum Etnograficzno - Ekumenicznego w Dubinach (2015)			X						
Zadbajmy o zdrowie (2015r.)								X	
Aktywizacja społeczności mieszkańców poprzez modernizację budynku Świetlicy Wiejskiej (2015r.)	X								
Wiem jak robić dżem (2015r.)	X								
Remont budynku Świetlicy Wiejskiej wraz z utwardzeniem przyległych miejsc parkingowych (2015r.)		X							
Lipińska Olimpiada Kulturalna (2015)				X					
Utworzenie Pracowni Orange (2015)			X						
Jak nas widzą tak nas piszą - Strażacy w Mochnatem nie tylko gaszą (2015)					X				
Wspólne Kiszenie Kapusty (2015, 2016)							X		
Warsztaty w ramach projektu „Teatr i Tata” (2016r.)				X					
Razem dla Chytrej (2016 r.)		X							
SUMA	2	2	8	8	4	1	5	3	2

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Stowarzyszenia pełnią szczególnie istotną rolę w dostarczaniu bardzo ważnych społecznie dóbr i usług. Ich działania nie poddają się mechanizmom rynku i kalkulacji w kategoriach zysku ekonomicznego. Organizacje stwarzają ramy organizacyjne dla działań powodowanych odruchem serca (pozwalają czuć się ludźmi) oraz dla aktywności obywatelskiej (pozwalają czuć się obywatelami). Mają znaczenie ekonomiczne, jednak zarazem trudno przyporządkować im określoną wartość finansową – trudno je kupić. Chodzi tu np. o potrzeby religijne, społeczne, potrzebę samorealizacji, współczucie, poczucie solidarności – czyli dobra, których wymiana lub dostarczanie podporządkowane jest innym niż rynkowe zasadom.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

dla województwa podlaskiego 48,01%, a w powiecie hajnowskim – 48,68%. Z powyższych danych wynika, że mieszkańcy gminy są zainteresowani sprawami lokalnymi i chętnie uczestniczą w życiu publicznym gminy.

Podział gminy na obwody wyborcze przedstawia się następująco:

- Obwód wyborczy nr 1 obejmuje: sołectwo Dubiny - ul. Szkolna, ul. Główna (parz. Od nr 2 do nr 164 i nieparz. od nr 1 do nr 153), ul. Torowa (nieparz. od nr 43 do końca i parz. od nr 18 do końca), ul. Łąkowa (parz. od nr 30 do końca i nieparz. od nr 9 do końca), ul. Leśna, ul. Krótka, ul. Cegielniana; sołectwo Postołowo w skład którego wchodzi miejscowości: Postołowo, Sawiny Gród i Skryplewo.
- Obwód wyborczy nr 2 obejmuje: sołectwo Dubiny - ul. Główna (parz. od nr 166 do końca i nieparz. od nr 155 do końca), ul. Torowa (parz. od nr 2 do nr 16 i nieparz. od nr 1 do nr 41), ul. Łąkowa (parz. od nr 2 do nr 28 i nieparz. od nr 1 do nr 7), ul. Wesoła, ul. Grzybowa, ul. Graniczna, ul. Nowa, ul. Zajęcza; sołectwo Lipiny oraz miejscowości: Nieznany Bór, Czerlonka Leśna i Budy Leśne.
- Obwód wyborczy nr 3 obejmuje: sołectwo Nowosady - w skład którego wchodzi miejscowości: Nowosady, Smolany Sadek, Przechody, Sorocza Nóżka, Dubińska Ferma, Zwodzieckie, sołectwo Borysówka - w skład którego wchodzi miejscowości: Borysówka i Olchowa Kładka, sołectwo Rzepiska, sołectwo Wasilkowo - w skład którego wchodzi miejscowości: Wasilkowo i Golakowa Szyja.
- Obwód wyborczy nr 4 obejmuje: sołectwo Kotówka, sołectwo Trywieża, sołectwo Nowokornino, sołectwo Czyżyki, sołectwo Puciska, sołectwo Bielszczyszna.
- Obwód wyborczy nr 5 obejmuje: sołectwo Nowoberezowo, sołectwo Borek, sołectwo Chytra, sołectwo Dubicze Osoczne, sołectwo Progale, sołectwo Wygoda.
- Obwód wyborczy nr 6 obejmuje: sołectwo Stare Berezowo, sołectwo Mochnate.
- Obwód wyborczy nr 7 obejmuje: sołectwo Pasieczniki Duże, sołectwo Orzeszkowo w skład którego wchodzi miejscowości: Orzeszkowo, Mostek, Zatrostyniec, Podtrostyniec, Bokówka, Wierzchowskie, Sosnówka, Olszyna, Wygon, sołectwo Łozice, sołectwo Topiło, miejscowość Sacharewo.

Tabela nr 17. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 (WS15)

Sołectwo	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014
Gmina Hajnówka	55,86
Bielszczyszna	63,58%

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Bezpieczeństwo

Przestępczość, czyli zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary, a popełnionych na obszarze danej jednostki terytorialnej. Przestępczość jest zjawiskiem społecznym, który przekłada się na jakość życia mieszkańców.

Dla zobrazowania poziomu bezpieczeństwa w Gminie przyjęto następujące wskaźniki: Liczba przestępstw przypadająca na 100 mieszkańców, Liczba wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców, Liczba przestępstw i wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców.

Tabela nr 18. Przestępczość na terenie Gminy Hajnówka (WS16-WS18)

Miejscowość	WS16		WS17		WS18	
	Liczba przestępstw	Liczba przestępstw przypadająca na 100 mieszkańców	Liczba wykroczeń	Liczba wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców	Liczba przestępstw i wykroczeń	Liczba przestępstw i wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców
Bielszczyzna	1	2,50	2	5,00	3	7,50
Borek	2	4,44	5	11,11	7	15,56
Borysówka	1	0,72	1	0,72	2	1,45
Chytra	2	2,25	0	0,00	2	2,25
Czyżyki	0	0,00	1	1,11	1	1,11
Dubicze Osoczne	2	1,89	1	0,94	3	2,83
Dubiny						
Główna	10	2,28	79	18,00	89	20,27
Łąkowa	3	1,36	2	0,90	5	2,26
Torowa	3	2,21	3	2,21	6	4,41
Kotówka	1	1,64	1	1,64	2	3,28
Lipiny	1	0,29	2	0,58	3	0,86
Łozice	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Mochnate	2	1,00	6	3,00	8	4,00
Nowoberezowo	6	2,22	5	1,85	11	4,07
Nowokornino	5	2,82	1	0,56	6	3,39
Nowosady	5	1,24	155	38,46	160	39,70
Orzeszkowo	11	2,78	3	0,76	14	3,54
Pasieczniki Duże	2	1,79	4	3,57	6	5,36
Postołowo	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Progale	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Puciska	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Rzepiska	2	2,50	1	1,25	3	3,75
Stare Berezowo	0	0,00	3	1,11	3	1,11
Topiło	1	2,70	0	0,00	1	2,70
Trywieża	1	1,28	4	5,13	5	6,41
Wasilkowo	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Tabela nr 20. Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Hajnówka oraz powiatu hajnowskiego w latach 2016 i 2017.

		Humanistyczna				Matematyczno-przyrodnicza				Języki obce			
		język polski		historia i WOS		matematyka		p. przyrodnicze		język angielski (podstawa)		język rosyjski (podstawa)	
		średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących	średni wynik w szkole	liczba przystępujących
Gmina	2016	43%	11	43%	11	28%	11	39%	11	-	0	63%	11
	2017	69%	21	49%	21	34%	21	44%	21	99%	2	70%	19
Powiat	2016	307	65%	307	56%	307	46%	307	51%	137	69%	158	77%
	2017	337	66%	337	56%	337	44%	337	50%	154	71%	167	73%

Źródło: www.oke.lomza.pl

Dane zawarte w powyższych tabelach wskazują, że wyniki sprawdzianu szóstoklasistów ze szkół podstawowych z terenu Gminy Hajnówka w 2016 roku kształtowały się powyżej średniej w powiecie. Natomiast tendencja dotycząca wyników uzyskanych przez gimnazjalistów z egzaminów gimnazjalnych w większości kształtowały się poniżej średniej w powiecie. W związku z tym, należy dążyć do podniesienia efektywności nauczania w szkołach, poprzez organizację dodatkowych zajęć podnoszących wiedzę oraz rozwijających zainteresowania, a także stosowanie nowych form ich prowadzenia, co pozytywnie wpłynie na rozwój uczniów i poprawę wyników w nauce.

Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych (WS19)

Analizując Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych w Gminie Hajnówka brane były pod uwagę dane ze Szkoły Podstawowej w Dubinach oraz Szkoły Podstawowej w Nowokorninie. Do powyższych placówek uczęszcza 124 uczniów. Celem zajęć dodatkowych jest aktywizowanie młodzieży, pogłębianie ich wiedzy, rozwijanie pasji oraz zainteresowań uczniów. Z zajęć dodatkowych korzysta ok 80,65% ogółu wszystkich uczniów uczęszczających do w/w placówek co świadczy o ich głębokim zaangażowaniu oraz chęci rozwoju.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

europjskim. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione stanowią ponad 60% powierzchni gminy

Stan kryzysowy w gminie może wynikać z niskiego poziomu przedsiębiorczości. Rozwinięta sfera działalności gospodarczej wiąże się z potencjałem ludzkim, czyli możliwościami kapitału ludzkiego na danym terenie. Aspekt ten związany jest zarówno z możliwościami rozwijania istniejących podmiotów poprzez inwestowanie w rozwój działalności oraz związane z nim zwiększanie zatrudnienia bądź też jako podejmowanie ryzyka działalności indywidualnej. Aspektem, który wpływa na powyższy stan jest także sama lokalizacja, warunki techniczne ale także zaangażowanie oraz wsparcie władz lokalnych.

Analizując obecną sytuację posłużono się 2 źródłami danych- dane z GUSu z Banku Danych Lokalnych związanych z przedsiębiorstwami gospodarki narodowej oraz dane Urzędu Gminy Hajnówka związane z działalnościami indywidualnymi. Analiza w zakresie jednoosobowych działalności gospodarczych miała na celu określenie tendencji związanych z faktycznym rozwojem poziomu lokalnej przedsiębiorczości mieszkańców w podziale na jednostki ewidencyjne.

Tabela nr 22. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	1 564,3	1 615,6	1 666,6	1 700,2	1 743,3
Podlaskie	1 199,6	1 241,0	1 270,6	1 301,5	1 323,5
Powiat hajnowski	1 035,5	1 067,7	1 090,8	1 121,0	1 125,4
Gmina Hajnówka	1 045,9	1 097,8	1 171,7	1 191,7	1 190,8

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych.

Zwracając uwagę na liczbę przedsiębiorców według sekcji PKD 2007 funkcjonujących na terenie Gminy Hajnówka w 2015 roku, można zauważyć, że największa ilość podmiotów działa w sekcji: przetwórstwo przemysłowe; handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych, włączając motocykle; budownictwo.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

oraz liczbę jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców. Wskaźniki te odzwierciedlają faktyczny stan związany z aktywnością gospodarczą osób zamieszkujących teren gminy Hajnówka, pomogą zweryfikować, czy mieszkańcy są aktywni gospodarczo oraz czy potrafią sobie poradzić z konkurencją oraz trudnościami na rynku pracy. Dane podlegające analizie pochodzą z 2016 roku, zgodnie z mini, przeciętna liczba wyrejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych przypadająca na 100 mieszkańców w gminie wyniosła 0,49 a zarejestrowanych 0,47.

Tabela nr 23. Przedsiębiorczość w Gminie Hajnówka w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców ogółem	WG1		WG2		WG3	
		ilość zarejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych	Liczba zarejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców	ilość wyrejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych	Liczba wyrejestrowanych jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców	Liczba jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie Gminy Hajnówka	Liczba jednoosobowych działalności gospodarczych na 100 mieszkańców
Bielszczyszna	40	0	0,00	0	0,00	2	5,00
Borek	45	0	0,00	0	0,00	2	4,44
Borysówka	138	1	0,72	1	0,72	3	2,17
Chytra	89	0	0,00	0	0,00	1	1,12
Czyżyki	90	0	0,00	0	0,00	1	1,11
Dubicze Osoczne	106	0	0,00	1	0,94	5	4,72
Dubiny							
Główna	439	3	0,68	0	0,00	25	5,69
Łąkowa	221	1	0,45	0	0,00	10	4,52
Torowa	136	0	0,00	4	2,94	9	6,62
Kotówka	61	0	0,00	0	0,00	2	3,28
Lipiny	347	1	0,29	2	0,58	26	7,49
Łozice	23	0	0,00	1	4,35	3	13,04
Mochnate	200	0	0,00	0	0,00	5	2,50
Nowoberezowo	270	1	0,37	0	0,00	8	2,96
Nowokornino	177	3	1,69	2	1,13	9	5,08
Nowosady	403	3	0,74	1	0,25	17	4,22
Orzeszkowo	396	2	0,51	3	0,76	16	4,04
Pasieczniki Duże	112	1	0,89	1	0,89	5	4,46
Postołowo	134	1	0,75	0	0,00	8	5,97
Progale	25	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Puciska	68	0	0,00	0	0,00	2	2,94
Rzepiska	80	0	0,00	1	1,25	1	1,25
Stare Berezowo	271	2	0,74	1	0,37	12	4,43

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

są nowotwory, które stanowiły ponad 22,4%. Na uwagę zasługuje fakt znacznego wzrostu dynamiki w tym zakresie w całym powiecie hajnowskim (19,8%). Tym samym poziom zachorowalności na nowotwory zbliża się do średniej dla Polski. Zastanawiający jest natomiast wysoki względem średniej krajowej udział zgonów ze względu na choroby układu oddechowego. Od 2005 roku jest on wyższy od średniej dla Polski o kilka punktów procentowych. Niekorzystnie przedstawia się także fakt, że w powiecie hajnowskim notowany jest wysoki odsetek zgonów osób poniżej 65 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w tej grupie wiekowej (5,2%) i był on wyższy niż średnia krajowa (ok. 3,4%).

Mając na uwadze powyższe, na terenie gminy należy przede wszystkim skupić swoje działania na zminimalizowaniu wpływu substancji szkodliwych na mieszkańców. Inwestycje związane z wymianą źródeł ciepła, utylizacja pokryć azbestowych oraz propagowanie zdrowego trybu życia poprzez inwestycje w infrastrukturę sportową i rekreacyjną stanowią najważniejsze wyzwania stojące przed Gminą Hajnówka w najbliższych latach.

Ilość kg płyt azbestowo-cementowych na 100 mieszkańców (WŚ1)

Azbest jest substancją o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla ludzi, obecnie uznawany jest jako jeden z 10 najgroźniejszych zanieczyszczeń na ziemi. Zagrożenie wynikające z kontaktu z azbestem wynika z jego włóknistej struktury, która sprawia, iż niewidzialne nitki krzemienia dostają się do dróg oddechowych człowieka wraz z powietrzem.

Tabela nr 24. Ilość kg płyt azbestowo-cementowych na 100 mieszkańców (WŚ1)

Sołectwo	Liczba mieszkańców ogółem	Ilość kg płyt azbestowo-cementowych	Ilość kg płyt azbestowo-cementowych na 100 mieszkańców
Bielszczyna	40	0	0,00
Borek	45	460	1022,22
Borysówka	138	3450	2593,98
Chytra	89	0	0,00
Czyżyki	90	4370	4910,11
Dubicze Osoczne	106	2070	2049,50
Dubiny			
Główna	439	222058,39	50582,78
Łąkowa	221	43429,66	19651,43
Torowa	136	40682,95	29913,93
Kotówka	61	0	0,00
Lipiny	347	920	273,81
Łożice	23	0	0,00

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Łączna powierzchnia gminy wynosi ponad 292,91 km². Największy udział w powierzchni całej gminy mają lasy (16982), tereny rolne (7060) oraz łąki i pastwiska (3183). Tereny mieszkaniowe stanowią jedynie 16 ha.

Tabela nr 25. Struktura użytkowania gruntów w gminie Hajnówka

Struktura użytkowania gruntów (ha)	
Tereny zabudowane - mieszkaniowe	16
Grunty rolne zabudowane	441
Kopaliny	16
Użytki ekologiczne	536
Drogi	444
Tereny zamknięte	173
Tereny przemysłowe	0
Inne tereny zabudowane	61
Tereny rolne - grunty orne	7 060
Sady	29
Łąki i pastwiska	3 183
Nieużytki	239
Wody	111
Lasy	16 982
Łącznie	29 291

Źródło: Urzędu Gminy Hajnówka

Obszary chronione

Teren gminy Hajnówka jest w dużej części objęty ochroną przyrody. Na terenie gminy Hajnówka znajduje się 13 rezerwatów przyrody (9 leśnych, 3 faunistyczne i 1 krajobrazowy), 525 pomników przyrody (z czego 523 to pojedyncze drzewa, 1 grupa drzew i 1 głąz narzutowy). Obszar chronionego krajobrazu obejmuje ponad 66% powierzchni gminy. W skład obszarów Natura 2000 na terenie gminy wchodzi 14 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 2 specjalne obszary ochrony siedlisk. Powierzchnia użytków ekologicznych w obrębie gminy wynosi 524,9 ha.

Tabela nr 26. Formy ochrony przyrody w gminie Hajnówka

Forma ochrony przyrody	Ilość obiektów	Powierzchnia na terenie gminy (ha)
Rezerваты	13	5 728,58
Obszar chronionego krajobrazu	-	19 517,65
Pomniki przyrody	525	-
Użytki ekologiczne	-	524,9
Obszary specjalnej ochrony ptaków	14	-

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

jesionu, a także licznych gatunków rzadkich i chronionych roślin zielnych, grzybów i zwierząt oraz utrzymaniem procesów ekologicznych i zachowaniem różnorodności biologicznej.

Rezerwaty faunistyczne to:

Rezerwat Olszanka Myśliszcze zajmuje powierzchnię 278,32 ha - jego zadaniem jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc występowania rzadkich gatunków motyli.

Rezerwat Berezowo o powierzchni 115,26 ha - ma za zadanie zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc występowania rzadkich gatunków motyli dziennych.

Rezerwat Przewłoka o powierzchni 78,38 ha - ma za zadanie zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc występowania rzadkich gatunków motyli dziennych.

Rezerwatem krajobrazowym jest **Rezerwat "Władysława Szafera"** jego powierzchnia wynosi 686,77 ha - jego celem jest zachowanie ze względów krajobrazowych naturalnych zespołów leśnych Puszczy Białowieskiej położonych wzdłuż szosy Hajnówka - Białowieża.

Udział obszarów chronionych w udziale powierzchni ogółem w latach 2011-2016 dla powiatu hajnowskiego nieznacznie się wahał. Wartość udziałów w powiecie hajnowskim w 2016 r. (57,4) był znacznie wyższy w porównaniu do województwa (31,6) oraz całego kraju (32,5).

Tabela nr 27. Udział obszarów prawnie chronionych w udziale powierzchni ogółem

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	%	%	%	%	%	%
Polska	32,45	32,45	32,5	32,5	32,5	32,5
Podlaskie	31,98	32,0	32,0	32,0	31,8	31,6
Powiat hajnowski	58,77	58,77	58,8	58,8	58,8	57,4

Zródło: BDL GUS

KULTURA I REKREACJA

Organizacja życia kulturalnego w gminie Hajnówka powierzona jest Gminnemu Centrum Kultury (GCK) prowadzącego świetlice wiejskie w Borysówce, Chytrej, Czyżykach, Kotówce, Lipinach, Mochnatem, Nowoberezowie, Nowosadach, Nowokorninie, Orzeszkowie, Pasiecznikach Dużych, Rzepiskach, Starym Berezowie oraz Trywieży.

GCK jest gminną jednostką organizacyjną, działającą w formie samorządowej instytucji kultury, która została utworzona z połączenia Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej. Centrum realizuje zadania własne w zakresie: tworzenia, upowszechniania

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Boiska w Lipinach (do piłki nożnej i siatkówki), plac zabaw i teren zielony.
- Siłownia outdoor w Dubinach (Nestle) i 2 place zabaw (przy świetlicy i przy szkole). Mini plac zabaw przy świetlicy składa się z 1 kompleksu zabawek ze zjeżdżalnią, mostkiem, huśtawką. Ze względów na liczne akty wandalizmu mini plac zabaw jest demontowany.
- Miejsce Obsługi Rowerzystów wraz z siłownią outdoor i placem zabaw w Mochnacie.
- Tereny zielone wokół świetlicy wiejskiej - wiata ze stołami i ławkami w Borysówce.
- Plac zabaw oraz nieformalne miejsce ogniskowe w Orzeszkowie.
- Plac zabaw oraz wiata z miejscem do spożycia posiłku i miejsce ogniskowe w Nowosadach.
- Boisko przy świetlicy wiejskiej w Chytrej (piłka nożna i siatkówka).
- Wiata ze stolikami i ławeczkami, do spożycia posiłku w miejscowości Puciska.

Zagospodarowanie terenu

Podstawą perspektywicznych kierunków dalszego rozwoju przestrzennego gminy i przekształceń jej istniejącej struktury są aktualne uwarunkowania przestrzenne, przyrodnicze, gospodarcze, zamierzenia inwestycyjne gminy, jak też programy rządowe i innych instytucji działających na obszarze województwa, a także przewidywane zamierzenia ludności, której należy umożliwić realizację swoich zamierzeń na terenie gminy.

W wyniku analizy uwarunkowań rozwoju przestrzennego, obszar gminy można podzielić na kilka stref różniących się między sobą wiodącymi funkcjami, stąd też sposobem zagospodarowania.

W oparciu o uwarunkowania przyrodnicze oraz trendy przekształceń strukturalnych w rolnictwie na terenie gminy można wyodrębnić następujące obszary funkcjonalne o różnorodnych zasadach zagospodarowania:

- **Strefa A** – obszar o dominującej funkcji rolniczej.
- **Strefa B** – obszary preferowane do rozwoju agroturystyki i turystyki z funkcją rolniczą jako uzupełniającą.
- **Strefa C** – obszary wielofunkcyjnego rozwoju wsi.
- **Strefa D** – obszar kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej.

Infrastruktura komunikacyjna

Przez obszar Gminy Hajnówka przebiegają drogi wojewódzkie o znaczeniu ponadregionalnym, łączna długość dróg wojewódzkich (DW) na terenie Gminy Hajnówka wynosi 21,9 km, w tym:

- DW 685 (Zabłudów – Hajnówka – Kleszczele) - długość wynosi 5,4 km.
- DW 687 (Juszkowy Gród - Bondary- Narewka – Nowosady)- długość wynosi 1,1 km.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- droga nr 108533B relacji: Orzeszkowo – Sosnówka.
- droga nr 108534B relacji: Olszyna – kol. Wygon.
- droga nr 108535B relacji: Nowoberezowo – Hajnówka.
- droga nr 108536B relacji: Orzeszkowo – Wierzchowskie.
- droga nr 108537B relacji: Dubiny – Sawiny Gród.
- droga nr 108538B relacji: Skryplewo – dr. woj. Hajnówka – Nowosady.
- droga nr 108539B relacji: Nowosady – Dubińska Ferma.
- droga nr 108540B relacji: Mochnate – Dubicze Osoczne.
- droga nr 108541B relacji: Nowosady – Sorocza Nózka.
- droga nr 108542B relacji: Zwodzieckie – Przechody – Smolany Sadek.
- droga nr 108543B relacji: Dubicze Osoczne – Chytra – Progale.
- droga nr 108544B relacji: Grudówka – Dubiny.
- droga nr 108545B relacji: Nowokornino – Grudówka.
- droga nr 108546B relacji: Czyżyki – Kotówka.
- droga nr 108547B relacji: Nowoberezowo – Czyżyki.
- droga nr 108548B relacji: Sosnówka – Olszyna.
- droga nr 108549B relacji: Zatrostyniec - dr.pow. Hajnówka – Orzeszkowo.
- droga nr 108550B relacji: Podtrostyniec - dr. gm. Pasieczniki Duże – Orzeszkowo.
- droga nr 108551B relacji: Bokówka - dr.pow. Hajnówka – Orzeszkowo.
- droga nr 108552B relacji: Pasieczniki Duże - dr.woj. Hajnówka – Kleszczele.
- droga nr 108553B relacji: Mochnate – Borek.
- droga nr 108554B relacji: Mochnate - dr. pow. Orla - Stary Kornin.
- droga nr 108555B relacji: Borek – Chytra.
- droga nr 108556B relacji: Staroberezowo- Dubicze Osoczne.
- droga nr 108557B relacji: Staroberezowo- Nowoberezowo.
- droga nr 108558B relacji: dr. woj. Hajnówka - Bielsk Podl. - dr. gm. Nowoberezowo - Hajnówka (przy cmentarzu).
- droga nr 108559B relacji: Wygoda - dr.woj. Bielsk Podl. – Hajnówka.
- droga nr 108560B relacji: Nowokornino – Kotówka.
- droga nr 108561B relacji: Kotówka – Nowosady.
- droga nr 108562B relacji: Wasilkowo - dr. pow. Rzepiska – Golakowa Szyja.
- droga nr 108563B relacji: Borysówka - Olchowa Kładka.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo.

Infrastruktura gazowa

W Gminie Hajnówka brak jest systemu zaopatrzenia w gaz sieciowy. Pewna liczba gospodarstw korzysta z gazu płynnego, zaopatrując się indywidualnie w funkcjonujących w gminie punktach sprzedaży gazu płynnego. Planowana jest w przyszłości budowa gazociągu do miasta Hajnówka. Po jego wybudowaniu będzie możliwe zgazyfikowanie gminy¹.

Infrastruktura energetyczna

Dostawcą energii dla Gminy Hajnówka jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok, ul. Elektryczna 13, 15-950 Białystok. W skład systemu elektroenergetycznego (SEE) Gminy Hajnówka wchodzi: sieci średniego i niskiego napięcia (nn). Gmina Hajnówka zasilana jest w energię elektryczną z GPZ 110/15 kV Hajnówka zlokalizowanego na terenie miasta Hajnówka. Z danych (na rok 2012) przedstawionych przez PGE Dystrybucja S.A., Oddział Białystok wynika, że na terenie Gminy Hajnówka zlokalizowane są:

- odcinki linii WN-110 kV relacji Orla – Hajnówka, WN-110 kV Hajnówka – Lewkowo - długości około 15,2 km.
- linie średniego napięcia (SN) o długości 146,2 km.
- linie niskiego napięcia o długości 85,23 km.
- 72 stacje transformatorowe 15/0,4 kV.²

Infrastruktura wodno-ściekowa

Ujęcia wody zlokalizowane są w miejscowościach:

- wodociąg "Orzeszkowo" - obsługuje wsie: Orzeszkowo, Borek, Pasieczniki, Łozice, Olszyna, Topiło.
- wodociąg "Nowoberezowo" - obsługuje wsie: Nowoberezowo, Nowokornino, Trywieża, Kotówka, Wasilkowo, Rzepiska, Borysówka, Smolany, Sadek, Przechody, Nowosady, Sorocza Nóżka, Skryplewo, Bielszczyszna, Puciska, Wygoda, Czyżyki, Dubicze Osoczne, Chytra, Progale, Mochnate i Stare Berezowo.
- wodociągu miejskiego zasilanego z ujęcia w mieście Hajnówce obsługiwane są wsie: Lipiny, Dubiny, Postołowo, Sawiny Gród, Skryplewo.
- Budy Leśne – zasilane są z sieci wodociągowej z Gminy Białowieża.

¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka

² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Hajnówka.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Tabela nr 28. Zabytki z Gminy Hajnówka wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków

Miejscowość	Miejsce	Rodzaj zabytku
Czyżyki		kapliczka p.w. św. Jerzego
Czyżyki	Czyżyki nr 93	dom (chałupa) z częścią gospodarczą nr 93
Czyżyki	Czyżyki nr 93	stodoła nr 93
Dubiny	ul. Szkolna 2	zespół cerkwi prawosławnej parafialnej p.w. Zaśnięcia Najśw. Marii Panny
Dubiny	ul. Szkolna 2	cerkiew prawosławna parafialna p.w. Zaśnięcia Najśw. Marii Panny
Dubiny	ul. Szkolna 2	ogrodzenie z bramami w zespole cerkwi prawosławnej parafialnej p.w. Zaśnięcia NMP
Dubiny	ul. Torowa	kaplica
Dubiny	ul. Główna	cmentarz prawosławny
Dubiny	ul. Torowa	cmentarz prawosławny
Dubiny	ul. Główna	cmentarz przycerkiewny
Dubiny	ul. Torowa	cmentarz dworski
Dubiny	ul. Główna	dom duchowieństwa prawosławnego
Lipiny	uroczysko Krynoczka	cerkiew p.w. Świętych Braci Machabeuszy
Łozice		cmentarz wojenny - mogiła z II wojny światowej
Nowoberezowo		cerkiew greko-katolicka ob. prawosławna filialna p.w. św. Jana Teologa
Nowoberezowo		cmentarz przy cerkwi p.w. św. Jana Teologa
Nowoberezowo		cerkiew prawosławna parafialna p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
Nowoberezowo		cmentarz przycerkiewny
Nowoberezowo	ul. Bielska 16	ogrodzenie wokół cerkwi parafialnej p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
Nowoberezowo		spichlerz plebański przy cerkwi
Nowoberezowo		kapliczka prawosławna
Nowoberezowo		kaplica cmentarna p.w. Przemienienia Pańskiego
Nowoberezowo		kapliczka przydrożna
Nowoberezowo		cmentarz parafii prawosławnej tzw. Stary
Nowoberezowo		cmentarz prawosławny parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 84	szkoła powszechna
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 1	dom mieszkalny nr 1

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 96	dom mieszkalny nr 96
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 97	spichlerz 97
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 97	dom mieszkalny nr 97
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 99	dom mieszkalny nr 99
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 102	dom mieszkalny nr 102
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 102	spichlerz nr 102
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 103	spichlerz nr 103
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 103	dom mieszkalny nr 103
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 104	spichlerz nr 104
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 104	dom mieszkalny nr 104
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 104	obora nr 104
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 107	dom mieszkalny nr 107
Nowoberezowo	Nowoberezowo nr 113	dom mieszkalny nr 113
Nowosady		kaplica p.w. Matki Bożej Anielskiej
Orzeszkowo		cerkiew prawosławna parafialna p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
Orzeszkowo		cmentarz prawosławny parafii p.w. św. Mikołaja w Hajnówce
Orzeszkowo		cmentarz - mogiła powstańca z 1863 r.
Orzeszkowo, kol. Olszyna	Olszyna 97	stodoła z wiatrakiem
Pasieczniki		cmentarz parafii prawosławnej p.w. św. Trójcy
Stare Berezowo		cmentarz wiejski parafii w Nowoberezowie
Stare Berezowo		dom (chałupa) mieszkalno-gospodarczy nr 22
Topiło (Majdan)		cmentarz wojenny z II wojny św.
Topiło		cmentarz - mogiła wojenna 1943 r.
Trywieża		dom (chałupa) nr 17
Trywieża		dom (chałupa) nr 18

Źródło: Wojewódzka ewidencja zabytków. Stan na 17 października 2017 roku.

Kapliczka p.w. św. Jerzego w Czyżykach

Ilość zabytków na 100 mieszkańców (WP1)

Tabela nr 29. Ilość zabytków na 100 mieszkańców

Sołectwo	Ilość zabytków	Ilość zabytków na 100 mieszkańców
Czyżyki	3	3,33%
Dubiny		
Główna	3	0,68%
Łąkowa	0	0,00%
Torowa	6	4,41%
Lipiny	1	0,29%
Łozice	1	4,35%
Nowoberezowo	51	18,89%
Nowosady	1	0,25%
Orzeszkowo	4	1,01%
Pasieczniki	1	0,89%
Stare Berezowo	2	0,74%
Topiło	2	5,41%
Trywieża	2	2,56%
GMINA HAJNÓWKA	77	1,90%

Źródło: Wojewódzka ewidencja zabytków. Stan na 17 października 2017 roku.

Dbłość o dziedzictwo kulturowe terenów gminy Hajnówka jest bardzo istotne dla jej mieszkańców, czego wyrazem są chociażby wioski tematyczne. Wszystkie obiekty zabytkowe na terenie gminy wymagają działań i zabiegów dla utrzymania ich w należytym stanie.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Ilość warunków zabudowy wydanych na 100 mieszkańców (WT1)

Tabela nr 30. Ilość warunków zabudowy wydanych na 100 mieszkańców (WT1)

Sołectwo	ilość mieszkańców	warunki zabudowy	na 100 mieszkańców
Bielszczyzna	40	0	0,00
Borek	45	1	2,22
Borysówka	138	0	0,00
Chytra	89	1	1,12
Czyżyki	90	1	1,11
Dubicze Osoczne	106	1	0,94
Dubiny			
Główna	439	7	1,59
Łąkowa	221	5	2,26
Torowa	136	3	2,21
Kotówka	61	0	0,00
Lipiny	347	15	4,32
Łozice	23	1	4,35
Mochnate	200	1	0,50
Nowoberezowo	270	2	0,74
Nowokornino	177	3	1,69
Nowosady	403	4	0,99
Orzeszkowo	396	3	0,76
Pasieczniki Duże	112	2	1,79
Postołowo	134	5	3,73
Progale	25	0	0,00
Puciska	68	0	0,00
Rzepiska	80	0	0,00
Stare Berezowo	271	5	1,85
Topiło	37	3	8,11
Trywieża	78	1	1,28
Wasilkowo	46	0	0,00
Wygoda	29	0	0,00
Gmina Hajnówka	4061	64	1,58

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Z powyższych danych wynika, że na terenie Gminy Hajnówka najbardziej rozwijają się sołectwa Topiło (8,11), Łozice, Lipiny oraz Dubiny (jako miejscowość). Rozwój zarówno miejscowości Topiło jak i Łozice jest nierozdzielnie związany z ich atrakcyjnością – miejscowość Łozice znajduje się przy Puszczy Białowieskiej a miejscowość Topiło na jej terenie, w dodatku przy jedynym w Puszczy zalewie. Miejscowości, które nie osiągnęły średniej gminy, czyli 1,58 warunków zabudowy wydanych na 100 mieszkańców (w 2016 roku) należy zakwalifikować jako tereny gdzie występują zjawiska kryzysowe.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Chytra	51,69%	32,58%	3,62%	0,00%	4,49%	2,25%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,12%	0,00%	100,00	1,12	1,12	50,38%	2,25	0,00	2,25	100,00%	8
Czyżyki	55,56%	30,00%	0,72%	3,33%	1,11%	1,11%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,11%	0,00%	78,00	3,33	1,12	63,58%	0,00	1,11	1,11	60,00%	6
Dubicze																					
Osozyczne	55,66%	33,02%	1,45%	0,94%	3,77%	1,89%	0,94%	0,00%	0,00%	0,00%	1,89%	0,00%	71,19	2,83	0,99	50,38%	1,89	0,94	2,83	66,67%	8
Dubiny																					
Główna	59,00%	24,15%	11,59%	4,56%	4,78%	2,28%	0,91%	0,23%	0,23%	0,23%	0,91%	0,00%	21,18	20,27	0,46	49,05%	2,28	18,00	20,27	66,67%	11
Łąkowa	76,92%	9,95%	7,97%	2,26%	2,71%	3,17%	3,17%	0,45%	0,45%	0,45%	1,36%	0,00%	14,03	13,12	0,00	49,05%	1,36	0,90	2,26	77,78%	9
Torowa	58,09%	14,71%	5,80%	4,41%	4,41%	0,74%	0,74%	0,74%	0,74%	0,74%	0,74%	0,00%	23,53	13,97	0,00	49,05%	2,21	2,21	4,41	89,29%	9
Kotówka	62,30%	31,15%	0,72%	3,28%	1,64%	1,64%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,64%	0,00%	55,74	0,00	0,00	63,58%	1,64	1,64	3,28	50,00%	8
Lipiny	63,69%	14,70%	13,04%	3,17%	6,05%	2,88%	1,44%	0,86%	0,86%	0,86%	1,44%	0,00%	14,41	3,17	0,58	42,04%	0,29	0,58	0,86	100,00%	11
Łożysce	47,83%	43,48%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	17,39	4,35	0,00	59,20%	0,00	0,00	0,00	0,00%	5
Mochnate	47,50%	42,50%	3,62%	1,00%	3,00%	1,00%	1,00%	0,50%	0,50%	0,50%	1,50%	0,00%	49,00	2,50	1,00	64,92%	1,00	3,00	4,00	100,00%	7
Nowoberezowo	63,33%	20,74%	4,35%	1,85%	2,96%	2,22%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,48%	0,37%	29,63	1,85	0,74	50,38%	2,22	1,85	4,07	100,00%	8
Nowokornino	53,11%	29,38%	2,17%	4,52%	5,08%	2,26%	2,26%	0,00%	0,00%	0,00%	1,69%	0,00%	33,33	1,13	0,56	63,58%	2,82	0,56	3,39	100,00%	11
Nowosady	60,55%	23,82%	13,77%	2,73%	6,20%	3,47%	1,24%	0,50%	0,50%	0,25%	2,73%	0,00%	17,87	2,48	1,24	50,66%	1,24	38,46	39,70	33,33%	12
Orzeszkowo	60,10%	21,46%	7,97%	3,54%	3,28%	2,02%	1,01%	1,26%	1,01%	1,01%	1,77%	0,76%	25,51	0,00	0,76	59,20%	2,78	0,76	3,54	0,00%	9
Pasieczniki																					
Duże	56,25%	31,25%	3,62%	0,89%	2,68%	1,79%	0,89%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	29,46	0,00	0,00	59,20%	1,79	3,57	5,36	0,00%	7
Postołowo	62,69%	20,90%	2,17%	8,96%	9,70%	5,22%	1,49%	0,75%	0,00%	0,00%	1,49%	0,00%	17,91	6,72	0,00	56,05%	0,00	0,00	0,00	50,00%	8
Progale	80,00%	16,00%	0,72%	12,00%	0,00%	0,00%	4,00%	0,00%	0,00%	0,00%	4,00%	0,00%	20,00	0,00	0,00	50,38%	0,00	0,00	0,00	0,00%	7
Puciska	52,94%	36,76%	2,90%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	27,94	0,00	0,00	63,58%	0,00	0,00	0,00	0,00%	6
Rzepiska	55,00%	25,00%	5,07%	1,25%	5,00%	1,25%	1,25%	1,25%	1,25%	0,00%	0,00%	0,00%	38,75	0,00	0,00	50,66%	2,50	1,25	3,75	66,67%	12
Stare Berezowo	59,41%	30,26%	2,17%	2,21%	1,11%	1,11%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,74%	0,00%	37,64	2,58	1,11	64,92%	0,00	1,11	1,11	100,00%	4
Topilo	54,05%	32,43%	2,17%	10,81%	8,11%	2,70%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	16,22	2,70	0,00	59,20%	2,70	0,00	2,70	0,00%	9
Trywieża	50,00%	41,03%	0,00%	2,56%	2,56%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	46,15	0,00	0,00	63,58%	1,28	5,13	6,41	100,00%	6
Wasilkowo	34,78%	52,17%	6,52%	2,17%	6,52%	6,52%	2,17%	0,00%	0,00%	0,00%	2,17%	0,00%	34,78	0,00	0,00	50,66%	0,00	0,00	0,00	100,00%	11
Wygoda	65,52%	17,24%	0,00%	0,00%	3,45%	3,45%	3,45%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00	0,00	0,00	50,38%	0,00	0,00	0,00	0,00%	6

Źródło Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Trywieża	6	0,00	1,28	2,56	2948,72	2,56%	1,28	5
Wasilkowo	11	0,00	2,17	8,70	0,00	0,00%	0,00	3
Wygoda	6	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00	3

Zródło: Opracowanie własne

Za obszar zdegradowany uznano te sołectwa na terenie których wskaźniki osiągały wartości mniejsze niż średnia wartość dla gminy Hajnówka. Założono, że do wyznaczenia obszaru zdegradowanego brana będzie pod uwagę ilość wskaźników ze sfery społecznej, która to jest sferą priorytetową oraz przynajmniej jeden wskaźnik ze sfery gospodarczej, bądź środowiskowej, bądź technicznej, bądź przestrzenno-funkcjonalnej.

Koncentracja negatywnych zjawisk nastąpiła łącznie w sołectwach: Borek, Borysówka, Dubiny – Główna, Lipiny, Nowokornino, Nowosady, Rzepiska, Wasilkowo. Zgodnie z wytycznymi ministerialnymi obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. Ze względu na fakt, iż zgodnie z powyższym podziałem na terenie zdegradowanym mieszka 41,25% mieszkańców gminy należało wybrać tereny nie przekraczające w/w wartości. Ponownie przeanalizowano poszczególne sołectwa pod kątem: potencjału obszaru, wyniku rozmów ze społecznością lokalną podczas spotkań, posiadania infrastruktury niezbędnej do realizacji projektów społecznych, istotności dla społeczności lokalnej działań rewitalizacyjnych. Na wybór największy wpływ miały przeprowadzane konsultacje społeczne, które uzasadniają potrzebę podjęcia niezbędnych działań rewitalizacyjnych

Na podstawie ponownie przeprowadzonej analizy oraz po konsultacjach z pracownikami i władzami Gminy Hajnówka, obszarem zdegradowanym na terenie Gminy Hajnówka zdecydowano objąć sołectwa: Borek, Borysówka, Dubiny – Główna, Nowokornino, Rzepiska i Wasilkowo. Są to obszary, na których zdiagnozowana została wzmożona koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej, oraz przestrzenno-funkcjonalnej.

Wyznaczony obszar rewitalizacji stanowi 1,57% powierzchni gminy i zamieszkiwany jest przez 925 osób co stanowi 22,78% ogólnej liczby mieszkańców. W związku z powyższym, spełnione zostały wymagania dotyczące obszaru rewitalizacji określone w ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. oraz Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Przedmiotowe obszary mają istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- ubóstwo - zjawisko, które jest związane z brakiem dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia podstawowych potrzeb jednostki, dotyczy to w głównej mierze deficytów związanych z jedzeniem, ubraniem, transportem ale także schronieniem oraz innymi podstawowymi potrzebami społecznymi i kulturalnymi. Ubóstwo zmniejsza szanse edukacyjne dzieci, często prowadzi również do rozpadu rodziny. Problem ten staje się coraz bardziej powszechny i niebezpieczny, gdyż niemożność zaspokojenia potrzeb swoich oraz najbliższych często prowadzi do zachowań destrukcyjnych oraz patologii. Skuteczna walka z ubóstwem wiąże się z koniecznością identyfikacji grup społecznych najbardziej nim zagrożonych, a także identyfikacją przyczyn izolacji.
- przestępczość – zgodnie z polskim ustawodawstwem jest to zachowania człowieka niezgodne z przyjętą normą prawną, za którego przekroczenie akty prawa przewidują odpowiednie sankcje w postaci kary. W obszarze zdegradowanym występuje 31,47% ogółu przestępstw i wykroczeń w Gminie Hajnówka. Przestępstwo odciska negatywne piętno na życiu jednostki, szczególnie jest to odczuwalne przez osoby nieletnie. W latach ubiegłych zauważalny jest wzrost tego negatywnego zjawiska, przez co instytucje muszą podejmować działania profilaktyczne w celu jego ograniczenia i wyeliminowania. Problem ten został zidentyfikowany na wyznaczonych obszarach.
- brak organizacji czasu wolnego - na terenie sołectw nie ma dla mieszkańców zajęć organizowanych przez gminę, które pomogłyby w integracji mieszkańców, rozwijaniu zainteresowań, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zagospodarowaniu wolnego czasu, są natomiast zajęcia w małej ilości organizowane przez organizacje pozarządowe. Lokalna społeczność podczas konsultacji sama dała wyraz potrzeby organizacji wolnego czasu, w wypełnianych ankietach wykazywane były w większości projekty miękkie związane z aranżowaniem wolnego czasu. By móc skutecznie przeprowadzić działania rewitalizacji niezbędna będzie realizacja także projektów inwestycyjnych związanych z infrastrukturą.
- czytelnictwo - jest to problem obniżający aktywność społeczną. Na terenie rewitalizacji wskaźnik czytelnictwa jest niski (wskaźnik w Dubinach jest niemiernodajny, nie ma możliwości zweryfikowania jego poprawności ze względu na fakt iż osoby zamieszkałe w Hajnówce, by móc skorzystać z dobrze wyposażonej biblioteki, często

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

są z ilością wyrejestrowanych firm na 100 mieszkańców, co wskazuje na słabą kondycję lokalnych przedsiębiorców.

Strefa środowiskowa

Na obszarze rewitalizacji występują czynniki negatywne wpływające na lokalną społeczność, są to przede wszystkim problemy związane z niską emisją oraz z pokryciami dachowymi z azbestu. Oba czynniki wpływają bardzo niekorzystnie na zdrowie lokalnej społeczności, która pomimo bezpośredniego sąsiedztwa z Puszcą Białowieską ma bardzo wysoki współczynnik zachorowalności na raka. Na rewitalizowanym obszarze znajduje się 23 6509,3 kg azbestu, co stanowi 63,31% ogólnej ilości w gminie. Niska emisja wynika z ogrzewania domów prywatnych przestarzałymi instalacjami opartymi na spalaniu węgla, znajdujących się często w złym stanie technicznym, nieizolowanych termicznie. Należy koniecznie podjąć działania zmierzające do wymiany obecnie stosowanych źródeł ciepła i zastąpienia ich odnawialnymi źródłami energii, bądź też bardziej ekologicznymi.

Sfera przestrzenno-funkcjonalno-techniczna

W obszarze rewitalizacji występują zaledwie 3 zabytki z 77 wykazanych w Wojewódzkiej ewidencji zabytków, co świadczy o małej atrakcyjności turystycznej tych sołectw.

Ilość wydawanych warunków zabudowy w przypadku sołectwa Borki, Dubiny – Główna oraz Nowokornina jest powyżej średniej dla całej gminy. W przypadku Borysówki, Rzepiska oraz Wasilkowa zauważa się znikome zainteresowanie osób, które mogłyby się tam osiedlić. Utrzymująca się tendencja w tym zakresie będzie miała bardzo niekorzystny wpływ na te obszary, może to doprowadzić do wyludnienia tych miejscowości, co ostatecznie doprowadzi do ich zniknięcia.

Dodatkowym elementem podlegającym analizie w tym zakresie jest niewystarczająca ilość obiektów przeznaczonych do aktywnego spędzania czasu, postrzeganego przez lokalnych mieszkańców jako bardzo istotny czynnik określający standard życia.

Należy przeprowadzić prace związane z utworzeniem nowej oraz wyremontowaniem istniejącej infrastruktury służącej społeczności lokalnej.

Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji

Przedstawione w tym rozdziale cele rewitalizacyjne i kierunki działań są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i potrzeby Gminy Hajnówka. Zostały one określone na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych i analizy wskaźnikowej. Wyznaczone cele i kierunki działań rewitalizacyjnych pozwolą na ograniczenie negatywnych zjawisk, głównie w sferze społecznej, które zostały zidentyfikowane na obszarze objętym rewitalizacją.

Cel ogólny:

WYPROWADZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH, OBJĘTYCH REWITALIZACJĄ ZE STANU KRYZYSOWEGO ORAZ POPRAWA WARUNKÓW ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POPRZEZ ELIMINACJĘ ZJAWISK WPŁYWAJĄCYCH NA ICH DEGRADACJĘ

Przewidziane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023 działania w sposób kompleksowy przyczynią się do naprawy sytuacji szczególnie na obszarach, które zostały nimi objęte, ale także sytuacji całej Gminy w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Cele szczegółowe LPR zostały wyznaczone i przedstawione poniżej.

Cel szczegółowy 1: Podniesienie jakości życia mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;

- Zwiększenie poziomu integracji społecznej i kulturalnej osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem.
- Podniesienie jakości usług społecznych w szczególności dla osób starszych i niepełnosprawnych.
- Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców terenów zdegradowanych.
- Wzrost aktywności sportowej i rekreacyjnej mieszkańców terenów rewitalizowanych a w szczególności dzieci i młodzieży.
- Wzrost aktywności zawodowej osób mających utrudniony dostęp do rynku pracy z powodu sprawowania opieki nad dziećmi.
- Wzrost tożsamości lokalnej oraz kulturalnej mieszkańców terenów rewitalizowanych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Projekty podstawowe

Projekt 1 Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach	
Realizator projektu	Gminne Centrum Kultury w Dubinach
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	<p>Świetlica wiejska w Dubinach stanowi centrum życia społeczno-kulturalnego sołectwa. Mieszczą się tu Pracownia Orange w Dubinach, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminne Centrum Kultury, funkcjonuje tu Wioska Małego Osocznika (jedna z 4 wiosek tematycznych regionu Puszczy Białowieskiej). Bezpośrednie otoczenie świetlicy wymaga poprawy funkcjonalności i bezpieczeństwa. Realizacja operacji przyczyni się również do wzrostu potencjału turystycznego lokalizacji (lokalizacja przy jednej z głównych dróg dojazdowych do Białowieży).</p>
Partnerstwo	Tak. Wioska Małego Osocznika w Dubinach (grupa nieformalna)
Lokalizacja projektu	Dubiny, ul. Główna 116, dz. ozn. nr. Ewid. 775
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2018-2019
Cele projektu	Poprawa funkcjonalności i bezpieczeństwa infrastruktury terenów rekreacyjnych zlokalizowanych przy świetlicy wiejskiej w Dubinach.
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	<p>Świetlica wiejska w Dubinach stanowi centrum życia społeczno-kulturalnego sołectwa. Mieszczą się tu Pracownia Orange w Dubinach, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminne Centrum Kultury, funkcjonuje tu Wioska Małego Osocznika (jedna z 4 wiosek tematycznych regionu Puszczy Białowieskiej). Bezpośrednie otoczenie świetlicy wymaga poprawy funkcjonalności i bezpieczeństwa. Realizacja operacji przyczyni się również do wzrostu potencjału turystycznego lokalizacji (lokalizacja przy jednej z głównych dróg dojazdowych do Białowieży).</p>

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	
Partnerstwo	Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.
Lokalizacja projektu	Dubiny 1b, dz. ozn. Nr. Geod. 1124/2
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019-2021
Cele projektu	Utworzenie obiektu ogólnodostępnej zewnętrznej infrastruktury sportowo–rekreacyjnej w Dubinach.
Zakres działań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Społecznego Komitetu na rzecz utworzenia boiska sportowego w Dubinach. 2. Opracowanie dokumentacji technicznej i uzyskanie pozwolenia na budowę. 3. Wyłonienie wykonawcy robót budowlanych i dostawa wyposażenia.
Grupy odbiorców	Uczniowie Szkoły Podstawowej w Dubiach, mieszkańcy sołectwa Dubiny, mieszkańcy obszarów wiejskich, turyści.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych.
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru / informacje prasowe o zrealizowanych wydarzeniach.
Szacunkowy koszt realizacji	500 000 zł
Źródło finansowania	Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej (Ministerstwo Sportu i Rekreacji), Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Podlaskiego, środki własne.
Korelacja z innymi projektami	Inwestuję w siebie, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru, listy obecności.
Szacunkowy koszt realizacji	200 000,00 zł
Źródło finansowania	ASOS, EFS, PROW, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach, Inwestuję w siebie, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców

Projekt 4 Remont świetlicy wiejskiej w Borysówce wraz z adaptacją do funkcji świetlicy środowiskowej

Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	<p>Obiekt świetlicy wiejskiej w Borysówce, dawna szkoła, wraz z terenem przyległym – wymaga adaptacji do potrzeb lokalnej społeczności a wynikających z sytuacji kryzysowej (duża liczba osób korzystających z usług GOPS w związku z wielodzielnością). W ramach projektu będą miały miejsce roboty w zakresie termomodernizacji (z poszanowaniem walorów budownictwa drewnianego regionu). Pomieszczenia świetlicy wiejskiej zostaną zaadaptowane do funkcji pracowni multimedialnej oraz pracy z młodzieżą. Tym samym stworzone zostanie zaplecze infrastrukturalne dla realizacji projektów związanych z włączeniem społecznym.</p>
Partnerstwo	Stowarzyszenie Sympatyków Wsi Borysówka (operator Wioski Tematycznej – Wieś Drewniana).
Lokalizacja projektu	Borysówka 34, dz. ozn. nr. Ewid. 213

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	
Partnerstwo	OSP Nowokornino
Lokalizacja projektu	Nowokornino 33, dz. ozn. nr. ewid. goed. 435
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2020
Cele projektu	Utworzenie świetlicy środowiskowej w Nowokorninie.
Zakres działań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie programu funkcjonalno – użytkowego obiektu świetlicy wiejskiej z uwzględnieniem nowych funkcji. 2. Opracowanie dokumentacji technicznej. 3. Wyłonienie wykonawcy robót budowlanych i dostawy oraz rozruchu wyposażenia.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy sołectwa Nowokornino.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych.
Wskaźnik rezultatu	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej Liczba utworzonych świetlic w ramach programu
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru.
Szacunkowy koszt realizacji	250 000,00 zł
Źródło finansowania	EFRR, EFS, ASOS, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Inwestuję w siebie, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców

Projekt 6 Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Rzepiskach	
Realizator projektu	Gmina Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Mieszkańcy Rzepisk oraz położonego nieopodal Wasilkowa korzystają z obiektu świetlicy wiejskiej zlokalizowanego w Rzepiskach. Obecny stan techniczny świetlicy wiejskiej wymaga interwencji. Również potrzeby społeczności obszaru zamieszkującego obie miejscowości uległy zmianie. Duża liczba osób starszych oraz niepełnosprawnych w zdefiniowanym obszarze powoduje konieczność zapewnienia dostępności obiektu świetlicy dla tych grup osób. Obok inwestycji w infrastrukturę

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Projekt 7 Inwestuję w siebie	
Realizator projektu	Gmina Hajnówka, w partnerstwie z organizacją pozarządową.
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Operacja zintegrowana z projektem pn. "Adaptacja obiektu świetlicy wiejskiej w Dubiczach Osocznych do celów związanych z integracją społeczną i zawodową" planowaną do zrealizowania do 2020 r. (warunkuje termin realizacji "Adaptacji...". Projekt adresowany jest do mieszkańców Gminy Hajnówka zainteresowanych rozwojem kompetencji społecznych i zawodowych. Potrzeba realizacji projektu i przewidywane w jego ramach działania wynikają z wyczerpania możliwości świadczenia usług przez GOPS dla obszarów zidentyfikowanych w ramach LPR jako zdegradowane. Obecnie społeczność Gminy Hajnówka boryka się z utrudnionym dostępem do instytucji (w tym instytucji rynku pracy - niedostateczna dostępność linii komunikacji zbiorowej). Jednocześnie z danych historycznych dotyczących realizacji działań współfinansowanych w ramach EFS wynika, że jest duże zainteresowanie mieszkańców obszarów oddalonych od miasta Hajnówka - usługami z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej - na 10 osób, które uczestniczyły w projekcie "Profesjonalni Niepełnosprawni" w latach 2012-2013 jedynie 4 nie pochodziły z obszarów odległych od Hajnówki.
Partnerstwo	Tak. Organizacja pozarządowa.
Lokalizacja projektu	Większość działań zostanie przeprowadzona w oparciu o infrastrukturę istniejących świetlic zlokalizowanych w obszarach zdegradowanych (Borysówka, Rzepiska, Dubiny, Dubicze Osoczne, Nowokornino, Wasilkowo). Szkolenia zawodowe zostaną zlecone podmiotowi zewnętrznemu.
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2020
Cele projektu	Celem realizacji projektu jest wzmocnienie kapitału społecznego i aktywizacja zawodowa osób pochodzących z obszarów wiejskich Gminy Hajnówka.
Zakres działań	Mając na uwadze konieczność konstruowania kompleksowej oferty łączącej podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz podtrzymywanie umiejętności w życiu społeczności lokalnej wsparcie w ramach projektu zostanie skierowane zarówno do osób wymagających włączenia społecznego jak i członków ich rodzin. W ramach projektu planowanego do realizacji w latach 2019-2020 10 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a będących w wieku produkcyjnym, otrzyma wsparcie w wyniku uczestnictwa w warsztatach dedykowanych rozwojowi kompetencji społecznych i zawodowych. Dla każdego z uczestników projektu zostanie przygotowany Indywidualny Plan Działania, uczestnik projektu będzie mógł wziąć udział w indywidualnie dobranym do własnych potrzeb i możliwości szkoleniu zawodowym, a następnie zostanie skierowany do odbycia stażu zawodowego, ponadto organizowane będzie poradnictwo prawne (blok aktywizacji zawodowej). W ramach bloku rozwoju kompetencji społecznych będą miały

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

	zdegradowanych (Borysówka, Rzepiska, Dubiny, Dubicze Osoczne, Nowokornino, Wasilkowo).
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2019-2021
Cele projektu	Projekt będzie miał na celu zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców angażując ich w działania związane z tradycją i historią regionu, budowanie szacunku do lokalnej tradycji rzemieślniczej i dziedzictwa kulturowego, kreatywną pracę zespołową, zbliżenie międzypokoleniowe.
Zakres działań	W ramach projektu przewiduje się realizację szeregu spotkań i zajęć, których wspólnym celem będzie zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców terenów rewitalizowanych poprzez działania których mianownikiem będzie historia unikalne dziedzictwo materialne i niematerialne regionu. Prowadzone będą działania związane ze zbieraniem informacji oraz księgozbiorów o tematyce regionalnej które zostaną przekazane biblioteczce w Dubinach. Podczas spotkań będą realizowane warsztaty podczas których uczestnicy będą dzielili się kompetencjami z pozostałymi uczestnikami, zostanie przybliżona tkanina ludowa jako nośnik kultury materialnej, zbudowanie pomostu pomiędzy historiami przodków i współczesnością, reinterpretacja ludowego wzornictwa na nowoczesne formy komunikacji wizualnej, rozwijanie umiejętności pracy zespołowej oraz budowy wartości lokalnej tradycji np. poprzez zajęcia stolarskie polegające na przygotowaniu ławeczek, które następnie społeczność lokalna będzie montowała przy zabudowaniach miejscowości.
Grupy odbiorców	Mieszkańcy obszarów objętych rewitalizacją, w szczególności dzieci, osoby dorosłe oraz osoby w wieku podeszłym.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów społecznych Liczba inicjatyw/szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie Liczba nowych inicjatyw społeczno kulturalnych na terenie rewitalizacji
Wskaźnik rezultatu	Spadek interwencji policji o na terenie rewitalizowanym Zwiększenie ilości osób korzystających z zasobów biblioteki
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Sprawozdanie z realizacji projektu, badanie pre – post, bieżący monitoring.
Szacunkowy koszt realizacji	750 000,00
Źródło finansowania	EFS, ASOS, FIO, środki własne
Korelacja z innymi projektami.	Inwestuję w siebie, Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Rzepiskach, Remont świetlicy wiejskiej w Nowokorninie wraz z adaptacją do funkcji świetlicy środowiskowej, Remont świetlicy wiejskiej w Borysówce wraz z adaptacją do funkcji świetlicy środowiskowej, Adaptacja obiektu byłej zlewni mleka w Dubiczach

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Grupy odbiorców	Mieszkańcy Dubicz Osocznych, w szczególności osoby zagrożone wykluczeniem społecznym – zarówno osoby należące do grupy defaworyzowanej w rozumieniu LSR LGD „PB”.
Wskaźnik produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych
Wskaźnik rezultatu	Liczba utworzonych świetlic w ramach programu Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej
Sposób monitorowania i mierzenia wskaźników	Protokół odbioru robót budowlanych.
Szacunkowy koszt realizacji	400 000 zł
Źródło finansowania	EFRR, EFS, ASOS, środki własne
Korelacja z innymi projektami	Inwestuję w siebie, Wzrost kompetencji społecznych mieszkańców

Projekt 10 Oferta zajęć pozalekcyjnych	
Realizator projektu	Placówki edukacyjne na terenie Gminy Hajnówka
Uzasadnienie realizacji / opis przedsięwzięcia	Podstawowym problemem w Szkołach Podstawowych są niższe szanse edukacyjne uczniów spowodowane brakami wiedzy i umiejętności, niskimi możliwościami rozwijania pasji i zainteresowań wśród uczniów zdolnych. Dydaktyka jest mało dostosowana do indywidualnych potrzeb uczniów. Jest to szczególnie istotne z punktu rozwijania zainteresowań i umiejętności uczniów w zakresie kompetencji kluczowych. W szkołach wiejskich powodem tego są niskie nakłady tych szkół na wprowadzenie i stosowanie nowoczesnych pomocy dydaktycznych wykorzystujących nowoczesne technologie.
Partnerstwo	nie
Lokalizacja projektu	Szkoła podstawowa w Dubinach
Przewidywany okres realizacji projektu (max do 2023 r.)	2020-2023
Cele projektu	Poprawa warunków edukacyjnych i wychowawczych Poprawa oferty edukacyjnej, w tym zajęć pozalekcyjnych i zajęć przedszkolnych
Zakres działań	Organizacja dodatkowych zajęć w ramach projektu i doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne przyczyni się do poprawy jakości pracy i wzrostu efektów kształcenia. Nauczyciele będą stosować nowe metody pracy, korzystać z nowych pomocy dydaktycznych, nabywać nowe doświadczenia i umiejętności. Realizacja projektu pozwoli na zaspokojenie potrzeb edukacyjnych uczniów i wpłynie na prawidłowe relacje pomiędzy nauczycielami i rodzicami.
Grupy odbiorców	Uczniowie, nauczyciele i rodzice
Wskaźnik produktu	Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych Liczba zrealizowanych projektów społecznych
Wskaźnik rezultatu	Liczba dzieci, u których rozwinęły się zainteresowania w wyniku udziału w projekcie

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

- Poprawa funkcjonalności nastającej przestrzeni publicznej oraz tworzenie nowych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych oraz wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców.
- Działania zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców w szczególności dzieci jako nośnika wiedzy.
- Program aktywizacji osób starszych dla Gminy Hajnówka.
- Wspieranie rozwoju osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez utworzenie spółdzielni socjalnej.
- Adaptacja i tworzenie nowych świetlic wiejskich, Klubów Integracji Społecznej oraz świetlic środowiskowych.
- Tworzenie nowych oddziałów oraz rozwój oferty zajęciowej w placówkach przedszkolnych.

Ramy finansowe programu

Przedsięwzięcia przewidziane w ramach Programu Rewitalizacji mogą być realizowane przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego jak i pozarządowego. W procesie wdrażania poszczególnych inwestycji bardzo istotną kwestią będzie montaż finansowy (dywersyfikacja źródeł finansowania), który pozwoli na zwiększenie szansy powodzenia oraz realizację przyjętych założeń.

Wśród źródeł finansowania przedsięwzięć należy wymienić m. in. środki komercyjne (np. pożyczki, kredyty), środki własne budżetu gminy, środki Unii Europejskiej, środki budżetu Państwa.

Tabela nr 33. Szacunkowe ramy finansowe przedsięwzięć

Lp.	Nazwa projektu	szacunkowa wartość	Proponowane źródła finansowania
1	Bezpieczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna w Dubinach	250 000,00	Lokalna Grupa Działania Puszcza Białowieska, środki własne
2	Utworzenie obiektu zewnętrznej infrastruktury sportowej w Dubinach	500 000,00	Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej (Ministerstwo Sportu i Rekreacji), Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Podlaskiego, środki własne.
3	Utworzenie Klubu Seniora w Dubinach	200 000,00	ASOS, EFS, PROW, środki własne
4	Remont świetlicy wiejskiej w Borysówce wraz z adaptacją do funkcji świetlicy środowiskowej	250 000,00	EFRR, EFS, ASOS, środki własne

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

W Programie uwzględnione zostały również projekty uzupełniające, które realizowane będą poza granicami obszaru rewitalizacji, ale będą wywierały na niego wpływ. Wynikają one z problemów związanych z brakiem infrastruktury, która może zostać wykorzystana na potrzeby działań rewitalizacyjnych na terenie sołectwa określonego jako zdegradowane. Dodatkowo projekty uzupełniające związane są z wyeliminowaniem danych kategorii negatywnego zjawiska, realizacja przedsięwzięć jedynie w wyznaczonych terenach może nie wpłynąć na poprawę czynników negatywnych na terenie zdegradowanym, np. występowanie problemu smogu czy niebezpieczeństwa związanego z azbestem.

Między wszystkimi działaniami przewidzianymi w Programie będzie następował efekt synergii.

Komplementarność problemowa

Przewidziane do realizacji przedsięwzięcia w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dopełniają się wzajemnie tematycznie, wpływa to na rozwiązanie w sposób kompleksowy przyczyn powstania zjawisk kryzysowych na danym obszarze w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Realizowane działania zostały przygotowane pod kątem ich największego wpływu (potencjału) na dany obszar oraz problem, np. aktywizacja społeczności lokalnej, przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, integracja przestrzenna i funkcjonalna obszaru rewitalizacji, redukcja problemów związanych z patologiami społecznymi, rozwój infrastruktury technicznej, ograniczenie źródeł niskich emisji, zagospodarowanie przestrzeni publicznej. Działania przewidziane w Programie zgodne są ze strategiami i programami gminnymi oraz wpisują się w ich cele.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna wymaga wpisania Lokalnego Programu Rewitalizacji w system funkcjonowania jednostki nadrzędnej Urzędu Gminy. W Programie przewidziano stworzenie Zespołu ds. Rewitalizacji w którego skład wejdą m.in. przedstawiciele referatów i jednostek organizacyjnych gminy oraz przedstawiciele społeczności lokalnej.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

7	Modernizacja obiektu boiska piłki nożnej w Nowoberezowie	2012	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	24 878,83 zł
8	Remont budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Chytra wraz z utwardzeniem przyległych miejsc parkingowych	2012	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	47 541,64 zł
9	Spotkajmy się w Dubinach	2012	Działaj Lokalnie VII/2012	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	1700 zł
10	Profesjonalni Niepełnosprawni	2013	POKL 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	610807,60 zł
11	Wioska jak malowana	2013	DL VIII / 2013	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	3500 zł
12	Przebudowa Świetlicy Wiejskiej w Mochnatem	2014	PROW 2007-2013	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	70653 zł
13	Krosna rzecz prosta	2014	DL VIII / 2014	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	3211 zł
14	Mochnackie spotkania z kulturą ludową Podlasia	2014	DL VIII / 2014	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	2591 zł
15	Warsztaty tradycyjnego wypieku pieczywa w Starym Berezowie	2014	DL VIII / 2014	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	2660,64 zł
16	Jesienne spotkania z tradycją i smakiem	2014	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych	5000 zł
17	Utworzenie Pracowni Orange w Dubinach	2015	Program Społeczny Pracowni Orange	Fundacja Orange	ok. 20 000 zł (otrzymano w formie refundacji kosztów zakupu art. remontowych)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

28	"Aktywizacja mieszkańców wokół zasobów własnej wsi sposobem na rozwój przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich"	2016	FIO 2016	FIO - Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	64505,00 zł
29	E-obywatel - Polska Cyfrowa	2017	Program Operacyjny Polska Cyfrowa	Program Operacyjny Polska Cyfrowa	projekt parasolowy (9687774,00 zł)
30	Remont świetlicy wiejskiej w Trywieży	2017	Środki własne	Środki własne	6 950,64 zł
31	Wakacje z Klubem Taty	2017	FIO	Stowarzyszenie Instytut Zachodni	5000 zł
32	Kotówianie i Kotówianki	2017	DL X 2017	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	4000 zł
33	Zdrowy i Aktywny jak Senior z Rzepisk	2017	DL X 2017	Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności / Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	5000 zł
34	Wokół Ping - Ponga	2017	Bank Dziecięcych Uśmiechów	Fundacja Banku Zachodniego WBK Grupy Santander	4000 zł
35	Utworzenie zewnętrznej siłowni rekreacyjnej w Dubinach	2017	Nestle Porusza Polskę	4 Frame Sp. z o.o. Sp.k	16759 zł
36	Majsterkowicze 2.0	2017	#Superkoderzy	Program Społeczny Pracowni Orange Fundacji Orange	2500 zł

Źródło: Urząd Gminy Hajnówka

Komplementarność źródeł finansowania

Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych na terenie Gminy Hajnówka będą zarówno środki pochodzące z funduszy unijnych jak i środki własne interesariuszy projektów, czyli z budżetu gminy, prywatnych funduszy osób fizycznych, prawnych jak i organizacji pozarządowych. Przewiduje się możliwość realizacji przedsięwzięć z wykorzystaniem formuły Partnerstwa publiczno-prywatnego. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się będą na uzupełnianiu i łączeniu wsparcia środków pochodzących z EFRR, EFS, FS, funduszy krajowych, np. grantów przyznawanych przez ministerstwa czy też podmioty prywatne. Ponadto, projekty uzupełniane będą wkładem własnym – publicznym i prywatnym oraz innymi

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

oraz specjalistów z zakresu działań podejmowanych na obszarze objętym procesem rewitalizacji), po podjęciu przez Zespół decyzji o konieczności skorzystania ze wsparcia tych osób.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie podlegała monitoringowi oraz ewaluacji. Takie podejście ma na celu analizę stanu zaawansowania projektu oraz zgodności z postawionymi celami, a także ocenę terminowości realizacji wyznaczonych działań.

Najistotniejszym elementem monitoringu i ewaluacji jest proces badania stanu faktycznego efektów realizacji podejmowanych działań. Ocenie skuteczności interwencji w odniesieniu do celów rewitalizacji zostały przypisane odpowiednie wskaźniki. Wartość wskaźników bazowych przyjmuje wartości zerowe, ze względu na problemy związane z ich unifikacją na badanym obszarze. Wprowadzenie oddzielnych wskaźników dla każdego z sołectw jedynie doprowadzi do sztucznych podziałów oraz stygmatyzacji poszczególnych terenów. Ocena przyjętych założeń w Lokalnym Programie Rewitalizacji będzie monitorowana z wykorzystaniem dwóch rodzajów wskaźników:

- Wskaźniki produktu – określające materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, określany konkretnymi wielkościami.
- Wskaźniki rezultatu – określające efekt zrealizowanego programu lub projektu, określające zmiany jakie nastąpiły w wyniku ich wdrożenia.

Wskaźniki PRODUKTU:

- Liczba zrealizowanych projektów społecznych - 2 szt.
- Liczba nowych inicjatyw obywatelskich na terenie zdegradowanym (liczba stowarzyszeń) – 1 szt.
- Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych - 7 szt.
- Liczba inicjatyw/szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe - 2.szt.
- Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach dodatkowych – 70 osób.
- Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie - 100 osób.
- Liczba nowych inicjatyw społeczno kulturalnych na terenie rewitalizacji - 2 szt.

Wskaźniki REZULTATU:

- Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych – 5% w stosunku do wartości bazowej obszaru rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

2. Czy dostrzega Pan/i konieczność przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie Gminy Hajnówka?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Zdecydowanie tak	22	48,89
Raczej tak	22	48,89
Raczej nie	1	2,22
Zdecydowanie nie	0	0,00

Drugie pytanie dotyczyło przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych większość badanych - prawie 100% była za ich przeprowadzeniem.

3. Najpoważniejsze problemy związane z jakością życia w wybranym przez Panią/Pana obszarze to: (proszę wybrać max. 4)		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Brak poczucia bezpieczeństwa	5	11,11
Zanieczyszczenie środowiska naturalnego	6	13,33
Brak poczucia wspólnoty	19	42,22
Zły stan zasobów mieszkaniowych	6	13,33
Zły stan dróg i słaba komunikacja	23	51,11
Zły stan obiektów użyteczności publicznej	7	15,56
Zły stan zabytków	6	13,33
Niska estetyka otoczenia	11	24,44
Słabo rozwinięta baza turystyczna i rekreacyjno-wypoczynkowa	19	42,22
Niewystarczająca baza kulturalno-edukacyjna	14	31,11
Inne:	4	8,89

Inne: brak hydrantów p. poż.; brak domu opieki.

Ankietowani jako główne czynniki problemowe wykazali zły stan dróg i słaba komunikacja. Analiza pogłębiona wykazała, że problemy komunikacyjne dotyczą braku komunikacji autobusowej pomiędzy poszczególnymi miejscowościami w gminie.

4. Najpoważniejsze problemy społeczne obszaru wybranego przez Panią/Pana to: (proszę wybrać max. 4 odpowiedzi)		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Odptyw młodych ludzi	34	75,56
Niewystarczające zasoby mieszkaniowe	4	8,89
Chuligaństwo i zagrożenie przestępczością	6	13,33
Patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie)	14	31,11
Niska aktywność społeczna mieszkańców	25	55,56
Słaba integracja lokalnej społeczności	21	46,67
Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych	6	13,33
Mała liczba miejsc oferujących zagospodarowanie czasu wolnego	17	37,78
Niewystarczająca oferta kulturalna	3	6,67
Ujemny przyrost naturalny	4	8,89
Bezrobocie	9	20,00
Ubóstwo	10	22,22

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Inny: brak oświetlenia ul. Głównej w porze nocnej i porannej; dzikie wysypiska śmieci.

Największym problemem zdaniem ankietowanych (aż 77.78%) jest niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Problem ten przekłada się na stan powietrza oraz zdrowie mieszkańców. Ankietowani jako istotny czynnik wykazali także dużą ilość wyrobów azbestowych.

7. Proszę wskazać które z wymienionych poniżej problemów uważa Pani/Pan za istotny problem przestrzenno-funkcjonalny występujące na wybranym przez Panią Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Niedostosowanie infrastruktury i przestrzeni do funkcji integracji społecznej	8	17,78
Brak infrastruktury na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej	11	24,44
Brak miejsc zapewniających opiekę nad dziećmi do 3 lat	18	40,00
Niedostateczna baza lokalowa do rozwoju inicjatyw kulturalnych/organizacji wolnego czasu	12	26,67
Zły stan infrastruktury drogowej	23	51,11
Niezadowalający stan przestrzeni publicznej (placów zabaw, ścieżek, zieleni, itp.)	8	17,78
Niedostateczna ilość i stan terenów rekreacyjno-wypoczynkowych	5	11,11
Niewystarczający dostęp do sieci: elektroenergetycznej, wodnokanalizacyjnej, ciepłowniczej, gazowej, telekomunikacyjnej	7	15,56
Brak publicznych źródeł dostępu do Internetu	5	11,11
Zbyt mała liczba ścieżek rowerowych	8	17,78
Inny (proszę wpisać jaki)	1	2,22

Inny: brak domu opieki dla osób samotnych i chorych.

Większość ankietowany jako główny problem przestrzenno-funkcjonalny wykazała zły stan infrastruktury drogowej, co przekłada się na poziom bezpieczeństwa. Wpływa on także na znaczącą ilość wykroczeń drogowych. Istotny z punktu widzenia mieszkańców jest także problem związany z niewystarczającą ilością miejsc opieki nad dziećmi do 3 lat. Problem ten wpływa na poziom bezrobocia oraz wykluczenia zawodowego części z ankietowanych.

8. Proszę wskazać problemy TECHNICZNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Zły stan budynków użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, świetlice, kościoły, itp.)	12	26,67
Zły stan zabytków, degradacja techniczna zabytków, obiektów cennych historycznie	11	24,44
Mała liczba obiektów dostosowanych do norm dotyczących energooszczędności i ochrony środowiska	18	40,00
Bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych	12	26,67

3. Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne:
  - ogrzewanie,
  - Internet, sala komputerowa (multimedialna),
  - kuchnia (wyposażona w AGD),
  - parking dla osobówek i autobusów,
  - bilard, piłkarzyki,
  - stoliki, krzesła.
4. Roboty budowlane w zdegradowanych budynkach wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia:
  - wymiana okien i dachu, elewacji,
  - instalacje elektryczne,
  - ogrzewanie,
  - chodnik + trawnik,
  - plac zabaw, siłownia.
5. Wykorzystanie energii odnawialnej w budynkach publicznych oraz mieszkalnych:
  - fotowoltaika,
  - panele słoneczne (c.w.u).
6. Ochrona budownictwa tradycyjnego:
  - nadokienniki,
  - podokienniki,
  - ozdobne narożniki,
  - drewniane płoty,
  - ławki przy posesjach,
  - ganki,
  - szalówka na świetlicy - nowa.
7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury:
  - gwara (po swojemu) na ludową nutę,
  - drewniane domy,
  - zawody związane z drewnem (tablice we wsi).
8. Aktywność społeczna promująca integrację wewnętrzną - międzypokoleniową:
  - warsztaty,
  - seanse filmowe np. Bieżeńcy,
  - ogniska,
  - imprezy plenerowe (pokazy, występy ludowe).
9. Wspieranie młodych organizacji:
  - prawnie,
  - reklamą,
  - finansowo.

Mieszkańcy wskazywali różne problemy związane z aspektami zarówno inwestycyjnymi jak i miękkimi, które przeważały. Widać, że społeczność lokalna odczuwa potrzebę integracji oraz chce czynnie brać udział w zmianach. Istotne jest, że mieszkańcy są świadomi silnych stron regionu i chcą je wykorzystywać dla rozwoju własnego oraz gminy.

11. Proszę ocenić poziom działania baz rekreacyjno-wypoczynkowych i turystycznych w Gminie Hajnówka.

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Ocena niska	15	33,33
Ocena Dobra	15	33,33

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

4. Pani/Pana aktywność zawodowa?		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Uczeń/student	1	2,22
Osoba pracująca	31	68,89
Osoba bezrobotna	3	6,67
Emeryt/rencista	9	20,00

5. Proszę podać nazwę miejscowości, którą Pan/Pani zamieszkuje:		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Borysówka	1	2,22
Dubiny	18	40,00
Lipiny	1	2,22
Chytra	2	4,44
Hajnówka	3	6,67
Pasieczniki Duże	1	2,22
Mochnate	1	2,22
Nowokornino	2	4,44
Nowoberezowo	2	4,44
Orzeszkowo	1	2,22
Dubicze Osocze	1	2,22
brak	13	28,89

Największy odsetek ankietowanych pochodzi z największej miejscowości w gminie, która ze względu na fakt, iż jest silnym ośrodkiem była najprężniej reprezentowana na spotkaniach, także organizowanych poza Dubinami. Istotnym czynnikiem, jest fakt, iż ok. 30% osób nie wypełniło rubryki związanej z miejscem zamieszkania.

6. Co Panią/Pana łączy ze wskazanym obszarem:		
Nazwa obszaru problematycznego	Ilość	%
Jestem mieszkańcem	33	73,33
Pracuję na tym terenie	4	8,89
Prowadzę działalność gospodarczą/społeczną	1	2,22
Spędzam czas wolny	6	13,33
Uczę się	0	0,00

Najwięcej ankietowanych było w przedziale wiekowym 25-44 - 46,67%, w ankietowanych przewyższała liczba kobiet - 62,22% ankietowanych. Najwięcej badanych miało wykształcenie wyższe - 48,89% i było osobą pracującą - 68,89%.

Partycypacja społeczna zostanie zapewniona także na etapie realizacji i monitoringu Programu dzięki stworzeniu Zespołu ds. Rewitalizacji skupiającego przedstawicieli wszystkich potencjalnych interesariuszy działań rewitalizacyjnych oraz zapewnienie szerokiego dostępu do informacji na temat stanu wdrażania programu. Należy przewidzieć problem ewentualnej

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023

Spis Tabel

- Tabela nr 1. Jednostki przestrzenne Gminy Hajnówka
- Tabela nr 2. Dynamika zmian w liczbie ludności Gminy Hajnówka w roku 2016 w porównaniu z rokiem 2012
- Tabela nr 3. Saldo migracji na terenie Gminy Hajnówka
- Tabela nr 4. Saldo migracji na terenie Gminy Hajnówka, powiatu hajnowskiego oraz województwa podlaskiego
- Tabela nr 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w Gminie Hajnówka w latach 2002-2015
- Tabela nr 6. Odsetek osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców (WS1)
- Tabela nr 7. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców (WS2)
- Tabela nr 8. Odsetek rodzin pobierających świadczenie "500+" na pierwsze dziecko (WS3)
- Tabela nr 9. Odsetek osób bezrobotnych na 100 mieszkańców (WS4)
- Tabela nr 10. Odsetek beneficjentów GOPS na 100 mieszkańców (WS5)
- Tabela nr 11. Odsetek beneficjentów GOPS ze wzgl. na ubóstwo na 100 mieszkańców (WS6)
- Tabela nr 12..Powody przyznania wsparcia z GOPS na 100 mieszkańców (WS7-WS11)
- Tabela nr 13. Liczba gospodarstw rolnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WS12)
- Tabela nr 14. Ilość czytelników na 100 mieszkańców (WS13)
- Tabela nr 15. Działania organizacji pozarządowych realizowanych na terenie Gminy Hajnówka
- Tabela nr 16. Ilość organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców (WS14)
- Tabela nr 17. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 (WS15)
- Tabela nr 18. Przestępczość na terenie Gminy Hajnówka(WS16-WS18)
- Tabela nr 19. Wyniki egzaminów szóstoklasisty na terenie Gminy Hajnówka oraz powiatu hajnowskiego w 2016 roku.
- Tabela nr 20. Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Hajnówka oraz powiatu hajnowskiego w latach 2016 i 2017.
- Tabela nr 21. Odsetek uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych (WS19)
- Tabela nr 22. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności